

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики**

**«Планування громадських просторів у територіальній громаді (на
прикладі Старокостянтинівської міської територіальної громади)»**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)**

Виконав:

студент 4-го курсу, 402 групи
спеціальності 106 Географія
ОПП «Регіональний розвиток і
просторове планування

Гненний Андрій Русланович

Керівник:

кандидат географічних наук, доцент
Заблотовська Наталя Василівна

До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2025 р.
Зав. кафедрою _____ проф. Костащук І.І.

Чернівці – 2025

АНОТАЦІЯ

Гненний Андрій

*Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 106 географія ОП “Регіональний розвиток і просторове планування” кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича м.Чернівці
Україна 2025*

Планування громадських просторів у територіальній громаді (на прикладі Старокостянтинівської міської територіальної громади

Анотація. У роботі досліджується просторове планування громадських просторів у Старокостянтинівській територіальній громаді. Проаналізовано природні, соціально-економічні та історико-культурні чинники, що впливають на їх формування. Розглянуто сучасні проблеми функціонування громадських просторів, рівень інклюзивності та динаміку розвитку у 2023–2025 роках. Оцінено наявні виклики і запропоновано шляхи вдосконалення планування з урахуванням принципів сталого розвитку та участі громади.

Ключові слова: громадський простір, територіальне планування, Старокостянтинівська громада, урбаністика, просторовий розвиток.

ANTHOCYANIN

Andriy Hnenny

*Student of the first level (bachelor) of higher education, specialization 106
Geography, program “Regional Development and Spatial Planning” of the
Department of Geography of Ukraine and Regionalism of the National University of
Chernivtsi National University of Juri Fedkovich, Chernivtsi
Ukraine 2025*

Planning of public spaces in the territorial community (the example of the
municipal territorial community of Starokostiantyniv)

ANTHOCYANIN. The paper investigates the spatial planning of public spaces in Starokostiantyniv territorial community. Natural, socio-economic and historical-cultural factors influencing their formation are analyzed. The current problems of the functioning of public spaces, the level of inclusiveness and the dynamics of development in 2023-2025 are examined. Existing challenges are assessed and ways to improve planning taking into account the principles of sustainable development and community participation are proposed.

Keywords: public space, spatial planning, Starokostiantyniv community, urbanism, spatial development.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Застосування ідей, результатів та текстів наукових досліджень інших авторів з відповідними посиланнями _____ **Гненний Андрій**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5с
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ РЕГІОНУ.....	8с
1.1 Поняття громадського простору у суспільній географії та територіальному плануванні.....	8с
1.2 Законодавчі основи формування а планування громадських просторів.....	13с
1.3 Методи наукового дослідження громадських просторів.....	19с
Висновки до розділу 1.....	21с
РОЗДІЛ II. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ СТАРОКОСТЯНТИНІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	24с
2.1 Природні умови, як чинник розміщення та облаштування громадських просторів у громаді.....	24с
2.2 Історичні особливості заселення регіону та їх значення при облаштуванні громадських просторів.....	28с
2.3 Населення територіальної громади.....	34с
2.4 Соціально-економічна характеристика Старокостянтинівської територіальної громади як запорука розвитку громадських просторів.....	38с
Висновки до розділу 2.....	51с
РОЗДІЛ III. ГРОМАДСЬКІ ПРОСТОРИ СТАРОКОСТЯНТИНІВСЬКОЇ ГРОМАДИ ТА ЇХ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ПЛАНУВАННЯ.....	53с
3.1 Географія громадських просторів Старокостянтинівської громади.....	53с
3.2 Аналіз розвитку громадських просторів у Старокостянтинівській громаді за 2023-2024 роки.	56с

3.3 Проблеми та перспективи розвитку громадських просторів.....	64с
Висновки до розділу 3.....	70с
ВИСНОВКИ.....	72с
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74с
ДОДАТКИ.....	76с

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вивчення громадських просторів є важливим завданням у сучасному світі, оскільки воно допомагає розуміти, як міста та громади можуть бути більш життєздатними та стійкими. Також це є актуальним завданням в контексті постійного розвитку технологій та змін у суспільстві, які впливають на спосіб життя та взаємодію людей в громадських просторах.

Старокостянтинів - це не просто громада. Її центром є місто обласного значення. Важливий економічний, культурний, транспортний центр області. Крім того це й місто військового значення. Також Старокостянтинівська громада має значний потенціал для розвитку туризму, який базується на багатій історії та культурному спадку громади. У зв'язку з цим дослідження громадського простору Старокостянтинівської громади може бути корисним для вивчення різноманітних аспектів її життя та розвитку. Наприклад, можна дослідити вплив громадського простору на розвиток туризму в регіоні, а також вивчити проблеми, пов'язані зі збереженням культурної спадщини та розвитком інфраструктури. Окрім цього, дослідження громадського простору Старокостянтинівської громади може виявити проблеми безпеки, які можуть виникати в місті, та розробити стратегії їхнього вирішення.

Просторовий розподіл громадських просторів у межах Старокостянтинівської територіальної громади є нерівномірним. Більшість об'єктів зосереджено в місті Старокостянтинів, тоді як значна кількість сільських населених пунктів характеризується відсутністю облаштованих площ, парків та скверів або їх дуже обмеженою функціональністю. Це створює просторову асиметрію в доступі населення до публічних просторів. Такий дисбаланс характерний для багатьох громад Хмельницької області. Це підтверджує необхідність диференційованого планування та збалансованого підходу до розвитку публічних просторів на місцевому рівні.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є територія Старокостянтинівської територіальної громади. Предметом дослідження -

особливості територіального планування громадських просторів та їх функціонування на теренах Старокостянтинівської ТГ.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення громадських просторів у Старокостянтинівській ТГ та їх відповідність ключовим потребам громади, яка ними користується. Згідно з метою було визначено такі завдання:

- розкрити суть поняття «Громадський простір» та умови їх планування;
- дослідити передумови формування та функціонування громадських просторів у Старокостянтинівській ТГ;
- побудувати карту громадських просторів у досліджуваній громаді та вказати на їх територіальні особливості;
- виявити проблеми та перспективи подальшого розширення мережі громадських просторів у Старокостянтинівській ТГ.

Методологічна основа та методи дослідження. Методологічною основою дослідження слугували положення теорії суспільної географії та праці з дослідження територіального планування та регіонального розвитку аналітика Ігоря Тищенка, А.А. Кувшинова, Б. Мейтленд, І.В. Писарського, Ж.В. Харитоновна, В.Т. Шимко та М.В. Шубенкова, Костащука І.І., Заблотовської Н.В. та інших.

Дослідження було проведено з використанням різноманітних методів, які включають як традиційні, так і новітні підходи. Серед них можна виділити методи аналізу та синтезу, порівняльний, математичний, системний підхід та інші. Для написання наукового дослідження було використано різноманітні джерела інформації. Зокрема, серед них були матеріали, що стосуються Старокостянтинівської громади, первинна статистична інформація, польові матеріали та довідкові матеріали, а також наукові дослідження в галузі економічної географії. Для картографічного забезпечення дослідження було використано різні сервіси, зокрема Open Road Service, Google Maps та ArcGIS Online.

Практичне значення даного дослідження в тому, що вони можуть бути використані при плануванні громадських просторів Старокостянтинівської громади.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 78 сторінок. Перелік використаних джерел налічує 29 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ

1.1 Поняття громадського простору та його значення.

Термін "громадський простір" став стандартним в сучасному суспільстві та популярним, особливо серед ЗМІ та фахівців, які використовують його для опису утилітарних благ. Однак, використання цього терміну не завжди точно відображає справжній зміст поняття і часто використовується як елемент маркетингової стратегії. У цьому дослідженні автором проаналізовано найточніші еквіваленти поняття "громадський простір", наведено приклади різних підходів до його реалізації в умовах розвитку Старокостянтинівської громади, звернуто увагу на відповідальність влади та громадськості, необхідне обладнання та повну свободу від обов'язків у облаштуванні таких місць.[6]

Рис. 1.1 Функції громадського простору

Загалом, ми звикли розрізняти міські простори на дві категорії - приватні та громадські, що відрізняються доступністю. Будь-яка діяльність, яка відбувається у місті за межами приватного простору, належить до сфери впливу громадського простору. Часто визначення "публічний" використовується як синонім або навіть тотожний терміну "громадський", хоча ці поняття не є повністю еквівалентними. Хоча кожен публічний простір є громадським, не кожен громадський простір є доступним для загального користування.

Частота співпадінь між двома поняттями - "публічний" та "громадський" - відображає не тільки питання власності, але й економічні, соціальні, політичні та культурні чинники периферійності, регіональності тощо. Зазвичай, громадський простір села не розглядається, оскільки переважає приватне господарство з усталеними традиціями. Проте, зміна економічних та соціальних чинників безпосередньо впливає на зміну статусу цього простору.

У містах, "громадський простір" є вільним лише за певних умов і має спеціальну програму використання, а також потребує боротьби за своє існування. Згідно з аналітиком CEDOS Ігорем Тищенком, такі зони мають різні статуси: легально-економічний, соціально-просторовий та політичний.[19]

Рис. 1.2 Проектний план реконструкції центрального парку міста
Старокостянтинів

Принципи загальної доступності формують основу для визначення громадських просторів, які надають пріоритет таким елементам, як ізоляція від зовнішніх забруднювачів і руху, безпека, легкість використання та комфорт, а також можливість адаптації до різноманітних видів діяльності. Ці принципи дозволяють різним групам незалежно організовувати та брати участь у

різноманітних заходах, сприяючи творчості, одночасно виконуючи основну мету простору. Однак ці принципи залишаються умовними, оскільки кожен громадський простір стикається зі спільною проблемою: той, хто дає фінансування, контролює його призначення та використання.

Також варто відзначити, що термін "простір громадського використання", який використовується в регулятивних актах міського управління та містобудування, більше не відображає можливості використання цих місць для публічних та політичних заходів.

Серед об'єктів, які найчастіше облаштовують у місті, можна виділити сквери, пішохідні вулиці, парки та прохідні двори.[8, с. 25–37].

Громадські простори - це ключовий аспект сучасного суспільства, який захоплює увагу різних вчених і дослідників. Давайте розглянемо, як різні авторитетні думки та теорії сприймають та визначають це поняття.

Вчені	Обґрунтування поняття громадський простір
Джейн Джейкобс	Наголошує на тому, що громадські простори не просто фізичні об'єкти, але вони є динамічними, соціокультурними і структурними елементами міського життя, які мають велике значення для розвитку життєздатних та привабливих міст. "Громадські простори мають бути спроектовані для людей, а не для автомобілів."
Вільгельм фон Гумбольдт	Це не просто фізичне оточення, але і соціокультурне середовище, що сприяє вільному обміну думками, розвитку особистості та вираженню свободи. "Без вільного обміну думок, який є виразом життєвого розвитку й самовираження духу, немає істинного життя взагалі."
Кевін Лінч	Громадський простір як складний системний елемент, що включає у себе не лише фізичну структуру міста, а й сприйняття, враження та взаємодії між людьми та середовищем. "Ідеальний громадський простір - це місце, де люди відчувають себе комфортно, безпечно і здатні відчувати себе частиною міста."
Хенрі Лефевр	Громадський простір як складний інтерактивний контекст, який впливає на наше сприйняття світу, соціальні взаємодії та

	формування соціальної структури. "Простір не створюється природою. Він створюється людиною, яка у власній діяльності поєднується з природою і здійснюється у її просторі. Простір — це продукт і результуючий фактор її діяльності"
Дональд Епплбаум	Поняття громадського простору як складову, що включає фізичні, соціальні, здоров'язберігаючі та психологічні аспекти, які взаємодіють і впливають на якість життя мешканців міст.

Рис. 1.3 Відомі дослідники громадських просторів

Аналіз підходів провідних дослідників, таких як Джейн Джейкобс, Вільгельм фон Гумбольдт, Кевін Лінч, Генрі Лефевр, Дональд Епплбом, показує, що публічний простір розглядається не лише як фізична територія, а й як соціокультурне середовище, інструмент міського розвитку, простір для самовираження та взаємодії. Усі дослідники підкреслюють важливість відкритості, комфорту, свободи доступу та адаптивності публічних просторів до потреб мешканців. Це підтверджує, що якісне планування таких територій є запорукою створення життєздатного, демократичного та сталого міського середовища.

Висновок

В результаті аналізу ми з'ясували, що поняття «публічний простір» є багатогранним і охоплює не лише фізично доступну територію, а й соціокультурні, правові та урбаністичні аспекти. Ми з'ясували, що публічний простір є важливим інструментом соціальної взаємодії, розвитку місцевих ініціатив та забезпечення комфортного міського середовища.

Під час дослідження ми проаналізували підходи провідних науковців, таких як Джейн Джейкобс, Вільгельм фон Гумбольдт, Кевін Лінч, Генрі Лефевр, Дональд Епплбом. Їхні погляди підтверджують, що публічний простір має бути людиноцентричним, сприяти самовираженню, вільному обміну думками, безпеці та комфорту.

Я також наголосив на різниці між термінами «публічний» і «громадський» простір, які часто використовують як синоніми, хоча вони

мають відмінності в доступності, правовому статусі та функціональному призначенні.

Таким чином, я розглядаю публічний простір як ключову складову сталого розвитку громади, що відображає потреби її мешканців та сприяє формуванню активного суспільного життя.

1.2 Нормативно-правове забезпечення громадських просторів

Наразі існує ряд документів та матеріалів, положення яких потрібно враховувати при проектуванні громадських просторів. У новій версії ДБН Б.2.2-12:2018 "Планування і забудова територій", яка є чинною на сьогодні, термін "громадський простір" більше не є самостійним об'єктом містобудівного проектування. Замість цього, він згадується як частина території громадського центру. У документі зазначено, що території, що використовуються для громадських функцій у загальному міському центрі, можуть займати від 60% до 70% (підпункт 6.2.6), тоді як для центрів повсякденного та періодичного обслуговування рекомендується виділяти під громадські функції від 15% до 20% площі.

При створенні документації з просторового планування необхідно визначати площу багатофункціонального загальноміського центру відповідно до загальних стандартів: для найбільших, великих та середніх міст - від 3,5 до 5 м² на одну особу; для менших міських та сільських населених пунктів - від 10 до 20 м² на одну особу.

Повертаючись до ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій», згідно з пунктом 6.2.9, необхідно враховувати граничні показники щільності громадської забудови, відповідно до таблиці 6.9. Для найбільших та великих міст загальна щільність громадського центру має становити від 6,0 до 10,0 тисяч м² на гектар, для великих міст - від 4 до 6 тисяч м² на гектар, для середніх міст - від 2 до 4 тисяч м² на гектар, для малих міст - від 0,8 до 2 тисяч

м² на гектар. Для найбільших та великих міст щільність громадських функцій визначається для ядра центру, а для середніх та малих міських і сільських населених пунктів - для загального громадського центру.

У відповідності до п.6.2.13 ДБН Б.2.2-12:2018, озеленення в громадському центрі має становити не менше 25% його території, і це положення поширюється на історичні частини центрів. Це означає, що будь-які роботи, які можуть призвести до зменшення кількості зелених насаджень, такі як вирубка дерев, покриття газонів або встановлення спортивних майданчиків на зелених ділянках, заборонені в історичних ядрах міст.

У новому ДБН Б.2.2-12:2018, як і в його попереднику ДБН 360-92**, встановлені максимальні віддалість до об'єктів обслуговування. Однак умови ринкової економіки можуть призвести до зайняття значної частини території об'єктами обслуговування, виключаючи інші функції. Тому необхідно нормувати та забезпечувати місця для соціальної активності мешканців, замість того, щоб ставити побутове обслуговування на перше місце, як це робилося в минулому.

ДБН Б.2.2-5:2011 "Благоустрій територій" визначає правила планування громадських просторів, таких як площі, бульвари, майдани, проспекти, прибудинкові території та території загального користування. Однак, деякі поняття, такі як ландшафтний дизайн та функціональне призначення, є застарілими. Наприклад, рекомендації щодо озеленення площ та майданів в пункті 5.4.7 є досить спрощеними для сучасного дизайну.

Одна з ключових рис громадського простору - його використання. Згідно з ДБН Б.2.2-12:2018, різні типи громадських просторів мають функціональне наповнення, включаючи створення пішохідних зон для різноманітних цілей. Брак регулювання використання громадського простору може призвести до експропріації міських земель для комерційних потреб. Рівний доступ до загальнодоступних територій є важливим критерієм зрівноваженого розвитку міста та соціальної справедливості. Треба вирішувати, скільки простору

залишати загальнодоступним, щоб не допустити його використання у комерційних цілях та забезпечити рівний доступ до нього.

Нормування та проектування якості міського простору є найскладнішими завданнями. Об'єктивним показником можна вважати інтенсивність використання території, а суб'єктивними характеристиками є відповідність дизайну громадського простору його ролі в структурі міста та рівновага у використанні простору різними соціальними групами. Зі зростанням населення ускладнюється функціональна та архітектурна організація території, що призводить до нерівномірного та соціально нерівноправного використання простору. Завдання забезпечення адаптації громадського простору до потреб соціуму в змінних соціально-економічних умовах вимагає перегляду нормативного та законодавчого регулювання в питанні використання міських територій [13].

Наявність громадського простору в місті є важливою складовою якісного життя. Для того, щоб люди могли жити повноцінним життям, їм необхідні різноманітні громадські простори, які були б доступні для проведення різних заходів.

Однак, з точки зору споживача, при огляді громадського простору міста можна зазначити, що дуже рідко архітектори залишають місце для думки громадськості. Створення громадського простору, який відповідав би всім потребам і якостям, не можливе без участі тих, хто буде користуватись цим простором. Незалежно від того, які потреби потрібно задовольнити, громадський простір повинен бути створений з урахуванням потреб та вимог користувачів. Відсутність участі споживачів у процесі створення може призвести до створення простору, який не буде відповідати їхнім потребам.[12]

Багато вітчизняних та закордонних дослідників, таких як С.Н. Арапов, С.Ф. Васильчикова, П. Велев, А.А. Кувшинов, В.А. Лавров, Б. Мейтленд, І.В. Писарський, Ж.В. Харитонova, В.Т. Шимко та М.В. Шубенков, проводили дослідження громадського простору міста та займалися питаннями його використання та удосконалення. Розглядаючи визначення громадських

просторів, можна стверджувати, що вони складаються з певної міської території, призначеної для суспільного користування згідно історичних, культурних, соціальних та інших ознак. Згідно з дослідженнями російського вченого В.Л. Глазичева, наявність громадських просторів є обов'язковою умовою існування міста, а також передумовою для формування міської спільноти. Громадські простори включають у себе різноманітні території, що доступні для користування населенням, такі як парки, площі, сквери, мости, набережні, тротуари, дитячі майданчики та стадіони. Їхньою головною особливістю є доступність для населення без обмежень за віком, національністю, расою та іншими характеристиками. Крім того, громадські простори мають властивості суспільного блага, що виключає суперництво та масовість. Вони можуть включати будь-який комерційний, діловий, культурний, історичний, просвітній, культовий, державний, розважальний та рекреаційний простір, що доступний або відкритий для населення.

Громадський простір не лише є місцем збору громадян та соціалізації, але й включає в себе поняття "соціальний простір". Відповідно до позиції німецького соціолога Георга Зіммеля, простір - це земля, яку заселяють люди та що наповнена їх взаємодією та практичною діяльністю. Кожен громадський простір є унікальним та винятковим місцем соціальних утворень.

У своїй роботі "Теоретичні підстави соціології простору", А.Ф.Філіппов представляє погляд Зіммеля, дотримуючись якого, "сене території, кордону, перебування, місця, виявляється в практиці соціального життя". Іншими словами, громадські простори утворюються завдяки соціальним взаємодіям громадян та прив'язці їх до певної території. Таким чином, кожен громадський простір є соціальним та формується практичною діяльністю людей.

Управління та реконструкція громадських просторів пов'язані зі значною кількістю проблем. Серед них можна відзначити:

- необхідність оснащення громадських просторів засобами для комфортного перебування всіх користувачів, включаючи людей з інвалідністю,

батьків з дітьми у візках, а також спортсменів на велосипедах та роликкових ковзанах;

- проблема забезпечення безпеки користування громадськими просторами;
- неефективне використання бюджетних коштів та недофінансування проектів управління громадськими просторами;
- відсутність механізмів монетизації громадських просторів для отримання додаткових коштів.

Мій дослідницький проект стосувався вивчення вимог до формування громадського простору, та на основі його результатів я хочу запропонувати методи створення громадського простору, засновані на підході "плейсмейкінг".

Цей підхід базується на відкритому і включаючому процесі створення простору, де різні групи та індивідуальні особи мають можливість приймати участь у формуванні громадського простору. Це може включати в себе розміщення елементів ландшафту, мистецтва, меблів та інших елементів, які роблять простір більш привабливим та доступним для використання різними групами людей.

Цей підхід може забезпечити створення просторів, які не тільки відповідають потребам споживачів, але й відображають їхній внесок у формуванні громадського простору. Це може підвищити рівень задоволення та залучення до громадського життя та допомогти підтримати більш активну та різноманітну громадську культуру.

Рис. 1.4 Способи формування громадського простору

Виявлення та усунення стійких "болючих точок". У кожному районі існують невикористані місця. Є кілька ключових факторів, які перешкоджають місцевим жителям їх використовувати, наприклад: складний доступ,

відсутність інтересу або відсутність затінених ділянок. Таким чином, для створення громадського простору необхідно знайти найбільш вигідне місце, яке можна використовувати з мінімальними змінами.

Різка зменшення заплутаності. Коли суспільний простір перенасичений "програмованою" діяльністю, люди відчують це і, якщо їм потрібно просто розслабитися, вони шукають інші місця. Для успішної організації громадського простору важливий правильний баланс між простором, спеціально передбаченим для певної діяльності та відкритим, гнучким простором.

Скорочення витрат. Якщо простір не використовується достатньо активно, то для його радикальної трансформації не обов'язково проводити капітальний ремонт. Можна організувати ігрові дні, висадити квіти або облаштувати зони для відпочинку зі сидінням.

Використання цифрових інструментів. Може стати ефективним рішенням для забезпечення привабливої альтернативи та приваблення людей до громадських місць. Цифрові іграшки, наприклад, можуть допомогти прив'язати людей до певного місця, особливо якщо розглядати їх в якості елементу облаштування невеликих територій, наприклад, кінотеатру під відкритим небом.

Розмова зацікавлених сторін. При плануванні змін, пов'язаних з облаштуванням громадських місць, важливо дотримуватись принципу подолання бар'єрів та розглядати кожен місцеву організацію як потенційного партнера. Це дозволить забезпечити успіх місцевих ініціатив та залучити більше людей до спілкування та відпочинку у своєму районі.

Повернення лояльності людей. Окрім того, коли люди зможуть задовольнити свої потреби в спілкуванні та відпочинку у своєму районі, вони будуть повертатися сюди знову. Тому важливо створювати унікальну атмосферу та забезпечувати якісний сервіс для залучення та збереження лояльності людей до громадських місць [22].

У ході дослідження ми проаналізували авчинну нормативно-правову базу, що регулює планування та облаштування громадських просторів в Україні.

Основна увага була зосереджена на державних будівельних нормах (зокрема, ДБН Б.2.2-12:2018 та ДБН Б.2.2-5:2011), які визначають вимоги до функціонального наповнення, щільності забудови, озеленення, доступності та якості громадських просторів.

Ми виявили, що чинне законодавство не виокремлює громадський простір як окремий об'єкт містобудівного проектування, а включає його до складу територій громадських центрів. Водночас, нормативні документи встановлюють чіткі показники площ, рівнів озеленення, пішохідної доступності, а також обмеження щодо використання простору виключно в комерційних цілях.

Ми підкреслили, що ефективне планування громадських просторів можливе лише за умови дотримання принципів інклюзивності, безпеки, багатофункціональності та участі громади. Іншим важливим аспектом є недопущення скорочення зелених зон, особливо в історичних частинах міст.

Таким чином, ми дійшли висновку, що нормативно-правова база є необхідною основою для забезпечення збалансованого розвитку публічних просторів, але потребує подальшої адаптації до сучасних вимог урбаністики, сталого розвитку та участі громадян.

1.3 Методи дослідження громадських просторів

Дослідження громадських просторів може використовувати різні методи, що дозволяють отримати різноманітні дані та аналізувати їх з різних точок зору. Ось декілька методів наукового дослідження громадських просторів, у нашій роботі ми використали літературний метод, картографічний метод, статистичний метод. Кожен із цих методів відіграв важливу роль у нашій курсовій роботі, сприяючи досягненню обґрунтованих та цілісних висновків.

Наша робота з використанням літературного методу, включала в себе:

- Аналіз теоретичних підходів: Досліджували різні теорії та концепції, що стосуються нашої теми, і використовували ці знання для побудови теоретичного базису нашої роботи.
- Систематизація знань: Через аналіз літературних джерел, систематизувати і узагальнити існуючі знання та досвід у відповідній галузі.
- Підтримка аргументів: Використання наукових публікацій та літературних джерел дозволило нам підтримати свої аргументи та висновки фактичними даними та авторитетними джерелами.
- Оцінка критики та контраргументація: При аналізі різних джерел ми розглядали різні точки зору та критикували їх або надавали аргументи у відповідь на можливі заперечення чи контраргументацію.

Використання літературного методу дозволяє побудувати наукову роботу на основі попередніх досліджень та підвищити її науковий рівень за рахунок використання авторитетних джерел та знань.

Картографічний метод дозволив нам візуалізувати географічні аспекти нашого дослідження. Створення карт, які відображали розташування громадських просторів у місті та їхню привабливість для мешканців, допомогло зрозуміти просторові відносини та виділити ключові зони інтересу. Я скористався географічним інформаційним системами (ГІС) для обробки та візуалізації даних про розміщення громадських місць, зон відпочинку та інших об'єктів, наприкладі Рис. 3.1. Онлайн карта розміщення громадських просторів у Старокостянтинівській ТГ, Рис. 3.2. Ізохрони 30 та 15хв. доступності до міста від поселень громади, що допомогло виявити зони найбільшого інтересу та популярності серед населення.

За допомогою статистичного методу ми провели аналіз населення громади, вивчивши його чисельність, структуру за віком, статтю, освітою, а також динаміку змін цих показників за останні роки. Це дозволило нам краще зрозуміти демографічні тенденції громади та її потенціал для розвитку.

Далі, аналізуючи структуру промислового потенціалу громади, ми вивчили основні галузі промисловості, кількість підприємств, їхні види та

обсяги виробництва. Такий аналіз дозволив нам визначити ключові галузі, які вносять найбільший вклад у економіку громади, а також виявити потенційні напрямки для подальшого розвитку та модернізації.

Ці статистичні дані були використані для формулювання рекомендацій щодо стратегії розвитку громади, враховуючи її демографічні та економічні характеристики. Такий підхід дозволив нам побудувати об'єктивний та науково обґрунтований план подальших дій для забезпечення сталого розвитку громади.

Висновок

У результаті проведеного дослідження громадських просторів, використанням літературного, картографічного та статистичного методів, ми здійснили обґрунтований та всебічний аналіз. Літературний метод дозволив нам засвоїти та використати передові наукові знання в галузі дослідження громадських просторів. Картографічний метод допоміг нам візуалізувати географічні аспекти нашого дослідження та зрозуміти просторові взаємозв'язки. Статистичний метод дозволив об'єктивно проаналізувати динаміку населення громади та структуру її промислового потенціалу.

Отримані результати надали нам можливість краще зрозуміти демографічні та економічні тенденції громади, виявити ключові галузі та напрямки для подальшого розвитку. Наша робота має практичне значення, оскільки на основі отриманих даних ми сформулювали рекомендації щодо стратегії розвитку громади, що сприятиме сталому і збалансованому економічному та соціальному розвитку території. Такий комплексний підхід до дослідження громадських просторів дозволяє отримати об'єктивні та дієві інструменти для подальшої роботи у напрямку покращення життя мешканців та розвитку місцевої громади в цілому.

У підрозділі 1.3 ми дослідили та обґрунтували доцільність використання різних методів наукового аналізу публічних просторів. Зокрема, використано літературний, картографічний та статистичний методи, кожен з яких відіграв важливу роль у досягненні цілей дослідження.

Літературний метод дозволив систематизувати теоретичні підходи та концепції, пов'язані з публічним простором, на основі сучасних наукових джерел. Картографічний метод допоміг візуалізувати просторову структуру публічних просторів у межах громади, що сприяло кращому розумінню географічних особливостей їх розташування. Статистичний метод дав можливість проаналізувати демографічні та економічні показники громади, які мають вплив на планування та функціонування публічних просторів.

Висновок до розділу 1

Таким чином, ми дійшли висновку, що комплексне поєднання цих методів забезпечило всебічне та об'єктивне дослідження теми, що стало основою для подальших практичних рекомендацій у сфері просторового планування.

В результаті вивчення теоретико-методологічних засад дослідження публічних просторів Ми з'ясували, що поняття «публічний простір» є багатокомпонентним явищем, яке охоплює фізичний, соціокультурний, правовий та планувальний аспекти. Вивчення наукових підходів до трактування цього поняття дозволило мені визначити його ключові функції - забезпечення соціальної взаємодії, просторової справедливості, інклюзії та комфортного середовища для мешканців громади.

Особливу увагу ми приділили вивченню законодавчого регулювання у сфері планування громадських просторів, яке базується на державних будівельних нормах та містобудівній документації. Незважаючи на наявність нормативної бази, я виявив певні обмеження та виклики у її практичному застосуванні, зокрема, відсутність чіткого правового статусу громадських просторів як окремої категорії об'єктів планування, що потребує подальшого оновлення та адаптації нормативних актів до сучасних міських реалій.

Методологічна частина дослідження підтвердила, що поєднання літературного, картографічного та статистичного методів є оптимальним для комплексного аналізу просторової організації громадських просторів.

Використання таких методів дозволило мені закласти міцний науковий фундамент для подальших практичних розділів дослідження.

Загалом, проведений нами аналіз показав, що теоретичне осмислення сутності публічних просторів та розуміння принципів їх формування є необхідною передумовою для розробки ефективних стратегій просторового розвитку територіальних громад, зокрема, на прикладі Старокостянтинівської ТГ.

РОЗДІЛ 2.

ПРОСТОРОВО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ У СТАРОКОСТЯНТИНІВСЬКІЙ ТГ

2.1 Природні чинники формування громадських просторів

Старокостянтинівська громада знаходиться в Хмельницькій області Хмельницького адміністративного району та має площу 3,5 тис. гектарів. Вона розташоване в басейнах річок Случ, Ікопоть та Шахівка. Район міста знаходиться на північному заході області, в межах помірного клімату. З огляду на природні кліматичні умови, географічні фактори, рівень природокористування та охорону природного середовища район можна віднести до зони рекреації.

Лісистість території становить лише 0,5%. Природні водойми включають річки, ставки, болота та підземні води. Ґрунти, які переважають на цій території, - це чорноземи. Приблизно 40% території має круті схили з нахилом більше 5 градусів. Крім того, 48,9% орних земель щорічно піддаються водній ерозії, що негативно впливає на відновлення родючості земель і призводить до забруднення поверхневих вод. Більшість земель використовуються під сільське господарство. Річкові долини покриті трав'яною рослинністю, такою як вівсяниця, тонконіг, жовтець та інші. У лісах зазвичай зустрічаються ясен, дуб, береза та хвойні дерева. З природних копалин місцевого значення можна виділити торф, щебінь, шерсть, глину та пісок.

Продовжуюче падіння виробництва протягом останніх років має прямий вплив на стан природного середовища міста та сіл району, а також на його основні ресурси - воду, землю та повітря. З одного боку, зменшення використання природних ресурсів, зокрема зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферу, зменшення використання питної води та використання неочищених стоків, призвело до зменшення впливу на природне середовище.

Загалом, покращився стан поверхневих водойм в місті та районі, окрім повітряного басейну річки Случ.

Слід зазначити, що землі громади є досить розораними, що спричиняє дію водної та повітряної ерозії та потребує більш обережного ставлення до збереження родючості ґрунтів. Згідно з дослідженнями, на території Старокостянтинівської громади переважають чорноземи середні та легкі, які є сприятливими для землеробства та вирощування різних видів рослин [9]

Одним з можливих прикладів використання цих ресурсів є вирощування сакур в центрі міста.

Рис. 2.1 Типовий ландшафт центру м. Старокостянтинів

Сакура є популярним декоративним деревом, яке символізує весну та красу природи.

Враховуючи сприятливі ґрунтові умови та кліматичні особливості Старокостянтинова, можна стверджувати, що вирощування сакур у центрі міста є можливим та перспективним напрямком розвитку місцевої галузі зеленого туризму.

Однак, необхідно також враховувати екологічні та естетичні аспекти використання земельних ресурсів для вирощування сакур та інших декоративних рослин у громадському просторі. Наприклад, важливо забезпечити належний догляд за деревами та уникати використання шкідливих для довкілля пестицидів.

Отже, земельні ресурси та ґрунти Старокостянтинова можуть бути використані для вирощування різних видів рослин, включаючи сакуру, яка може стати популярним елементом громадського простору та зеленого туризму. Однак, таке використання земельних ресурсів потребує здійснення заходів з екологічної безпеки та забезпечення догляду за деревами.

На території Старокостянтинівської громади розташовані важливі природні об'єкти, такі як річки Случ та Ікопоть. Ці водні ресурси відіграють важливу роль у формуванні громадського простору міста. Наприклад, набережна Старокостянтинова, розташована на березі річки Случ, є популярним місцем відпочинку для місцевих жителів та туристів.

Рис. 2.2 Набережна м.Старокостянтинів

Рис.2.3 Плѧж м.Старокостянтинів

Отже, географічні чинники, такі як наявність річок та історичних споруд, впливають на формування громадського простору Старокостянтинова та надають місту його характерний облік.

Висновок

В результаті аналізу природно-географічних умов Старокостянтинівської територіальної громади ми виявили, що географічне розташування, кліматичні особливості, водні ресурси, рельєф та характеристики ґрунтів мають безпосередній вплив на розміщення та функціонування громадських просторів. Громада розташована в помірній кліматичній зоні з наявністю річок Случ, Ікопоть та Шахівка, що створює сприятливі умови для розвитку рекреаційних зон та зелених насаджень.

Ми виявили, що значна частина території характеризується ерозійними процесами (до 48,9% орних земель), схилами понад 5° та низькою лісистістю (близько 0,5%), що створює певні обмеження для планування сталих громадських просторів. Водночас родючі чорноземи, природна рослинність та

наявні мінеральні ресурси відкривають перспективи для формування ландшафтно-паркових зон.

Ми також підкреслили, що використання природного потенціалу громади вимагає екологічно обґрунтованого підходу: необхідно враховувати ризики забруднення водних ресурсів, дотримання природоохоронного законодавства та належного догляду за озелененням.

Таким чином, природні умови є важливою передумовою для стратегічного просторового планування громадських просторів і повинні враховуватися при розробці концепцій сталого розвитку громад.

2.2 Історико-культурна спадщина як ресурс громадських просторів

Століттями відбувається розвиток Старокостянтинова - чудового міста з багатою історією та культурним минулим. Проте, в радянські часи, легендарні сторінки не були достатньо вивчені. Це пояснюється тим, що, по-перше, засновник міста К. Острозький був заборонений історичною анафемою, а по-друге, місто перетворилося на військову базу, і радянська система суворо контролювала інтерес до його минулого. Між тим, було встановлено, що люди оселилися на території міста ще в епоху палеоліту. Проте, мова про місто, як про духовну скриню історії, варта йде з часів Київської Русі.

Сучасні краєзнавці та історики мають матеріальні та документальні підстави для того, щоб стверджувати, що Старокостянтинів ідентифікується з містом Кобудь на Болехівській землі. Дослідження прилеглих міст Болехівської землі свідчать про оригінальність та самобутність міських забудовок та високий рівень матеріальної культури. Кількарічні розкопки, які проводить інститут археології НАН України в Старокостянтинові, дають підстави для висновку про те, що Кобудь та Старокостянтинів є тим самим містом.

Сторінки історії Старокостянтинова після періоду Київської Русі досліджено недостатньо, але XVI століття стало періодом розквіту міста.

Костянтин Острозький відіграв ключову роль у відродженні міста в цей період. Розвиток Старокостянтинова був безпосередньо пов'язаний з історією родини Острозьких в 50-х роках XVI століття. Після того, як князі втратили право на своє родове місто Остріг, Костянтин Острозький шукав нову резиденцію для своєї родини. Він обрав село Коліщенці, яке він купив за надзвичайно високу ціну, 120 разів більшу за звичайну. Острозький не купував просто село, але місто, з давньою історією, хоч і занедбане та зруйноване. Князь купував Коліщенці двічі за непомірно високу ціну.

Князь Острозький прискорив темпи будівництва міста через потребу у власній резиденції. У 1561 році, він почав будувати місто на місці старовинного городища, яке тут існувало. Це підтверджує запис у «Історико-статистичному описі церков та приходів Волинської єпархії» Н.І. Теодоровича, опублікованому у «Волинських єпархіальних вістниках» (№10-18, 1894 р., Кременець, стор.429). Княжий посад з фортецею, ровом, валом та церквою був зведений протягом 10 років. Після його завершення місто почало існувати в повному обсязі. Неймовірно, що в тому ж році заснування (1561) Старокостянтинів одержав Магдебурзьке право. Це було фантастичним досягненням для тогочасної історії, оскільки інші міста, такі як Остріг, Кременець та Львів, боролись за це право протягом десятиліть. Старокостянтинів, який ще не став містом, одержав всі привілеї. Це свідчить про те, що місто не було звичайним селом Коліщенці, а скоріше давнім містом зі збереженими традиціями, яке стало основою для створення Старокостянтинова.

У місті негайно формується інтелектуальний ешелон. Згідно з документами, вже у 1572 році до міста приїздить перший друкар Іван Федоров (Федорович).

Під час походу до Брестського церковного собору у 1596 році, князь Острозький забрав із собою п'ять священиків, які жили в Старокостянтинові. Це свідчить про те, що в місті був колектив людей, що мали близькі відносини з

князем. В той же час, Северин Наливайко прибуває до міста і стає сотником надвірного війська Острозького, яке також розташоване в Старокостянтинові.

У 1599 році у місті була заснована школа, яка за своїми документами була названа "академією". За цими документами можна зрозуміти, що школа була пов'язана з Троїцькою церквою, яка і донині залишається активною. Варто зазначити, що у Києві школу заснували у 1615 році, і вона стала значним досягненням в історії. Школа в Старокостянтинові була рівнозначною Львівській школі за їхнім віком. У школі був гурток переписувачів, історія якого відома згадкою про рукописну книгу "Кормча".

У період між XVI та XVII століттями в Старокостянтинові було створено архітектурний комплекс, складові його частини досі зберігаються: фортеця, фортечні мури та сторожова вежа. Місто стрімко розвивалося і досягло рівня Кременця та Луцька, і могло конкурувати з Львовом за збір торговельного мита. Це, можливо, стало причиною того, що Старокостянтинів був ключовим учасником всіх переговорів під час війни за волю України під керівництвом Б. Хмельницького. У 1648 році місто стало місцем відбування подій Пилявецької битви. Після перемоги у цій битві Б. Хмельницький приїхав до міста, де підписав документ, у якому поляки визнали свою поразку. В Старокостянтинові на козацькій раді було прийнято рішення про продовження війни та рух військ на Львів. Це був час, коли місто вперше зустріло гетьмана Хмельницького.

У ХУІІ столітті Старокостянтинів став епіцентром гайдамацького руху. Повстанці неодноразово захоплювали місто та розправлялися з польськими конфедератами, які проживали в ньому та його околицях. У той час місто продовжувало розбудовуватись, і у 1755 році було зведено костьол святого Іоанна, сприянням італійських архітекторів, який і донині зберігається.

Рис 2.4 Костьол святого Іоанна

Під час війни Франції з Росією під Наполеоном, Старокостянтинів згадувався в армійських зведеннях. У 1825 році в місті з'явився гурток декабристів, які готувалися до приєднання до повстання Чернігівського полку у 1826 році. Нині будинок, де збиралися декабристи, зберігся до нашого часу.

Імператор Олександр I відвідав Старокостянтинів і це стало романтичною історією. Для його приїзду були вистелені килимами всі дороги, а вулиці були густо посипані цукром. У цьому місті народилися Ю.Крашевський (польський письменник), А.Гольфаден (єврейський письменник) та Ф.Конні (російський письменник). Т.Г. Шевченко проїжджав через місто по дорозі з Кам'янця-Подільського до Кременця.

У 1920-х роках, коли тривали державотворчі змагання, Старокостянтинів був місцем багатьох військових подій. У листопаді 1919 року Симон Петлюра зупинився в місті разом зі своїм військом та керував військовими діями в регіоні, який називали "трикутником смерті". Тоді ж було відкрито видавничий відділ Пресової Квартири січових Стрільців та редакцію газети "Стрілецька думка" у будинку Чацкіса на вулиці Олександрійській.

Газету очолював хорунжий Степан Рудик. За період з 1917 по 1921 роки на території Старокостянтинівщини було встановлено радянську владу 28 разів.

Рис 2.5 Будинок Чацкіса на вулиці Олександрійській (сьогодні Острозька)

У 1932 році був створений Історико-культурний заповідник у Старокостянтиніві, але в 1954 році заповідник було ліквідовано. На даний момент місто пишається своїми відомими людьми, такими як історик і професор О.І. Баранович, театрознавець В.Чаговець, народний артист М.Кондратюк, мистецтвознавець О.Черкашин, драматург А. Гольфаден, поетеса Т.Севернюк та лікар О.Бланк, який був дідом В.І. Леніна та лікував Т.Г. Шевченка [10]

Рис 2.6 Замок князя Константина Острозького

У місті є всі необхідні умови для відродження заповідника, а також зручні транспортні зв'язки, які існують вже з часів Київської Русі, що може допомогти місту стати значним центром туризму та наукових досліджень.

Рис 2.7 Оборонна вежа

На березі річки знаходиться замок князя Острозького, який має великий історичний та культурний потенціал.

Біля річки Ікопоть розташований пляж Старокостянтинова, який також є важливим громадським простором для відпочинку та розваг. Крім того, у місті

є Вежа - історична споруда, яка знаходиться на пагорбі і надає гарний вид на місто та його навколишні природні ландшафти.

Висновок

Аналізуючи історичне тло Старокостянтинівської громади, я виявив, що її унікальна історична та культурна спадщина має безпосередній вплив на характер, розташування та функціональне наповнення публічних просторів. Місто має глибоке історичне коріння - від часів Київської Русі до козацької доби, Магдебурзького права та визвольних змагань, які визначають його архітектурну спадщину та культурну ідентичність.

Ми з'ясували, що наявність історичних об'єктів - замку князя Костянтина Острозького, оборонної вежі, костелу Святого Іоанна, будинку декабристів, старих вулиць - формує ядро публічних просторів, які мають не лише рекреаційне, а й меморіальне та освітнє значення. Ці об'єкти виступають центрами колективної пам'яті, зміцнюють місцеву ідентичність і сприяють розвитку туризму.

Ми також виявили, що збереження та інтеграція історичних елементів у сучасну структуру громадських просторів дозволяє сформувати якісне міське середовище з культурними цінностями.

Таким чином, історична спадщина Старокостянтинівська є важливим ресурсом для формування змістовних і конкурентоспроможних публічних просторів, здатних поєднувати функції рекреації, культури та освіти.

2.3 Демографічні особливості громади

Старокостянтинівська міська територіальна громада — територіальна громада в Україні, у Хмельницькому районі Хмельницької області. Адміністративний центр — місто Старокостянтинів. Площа громади — 790,866 км², населення — 52 575 осіб (2019). До громади входить 67 населених пунктів

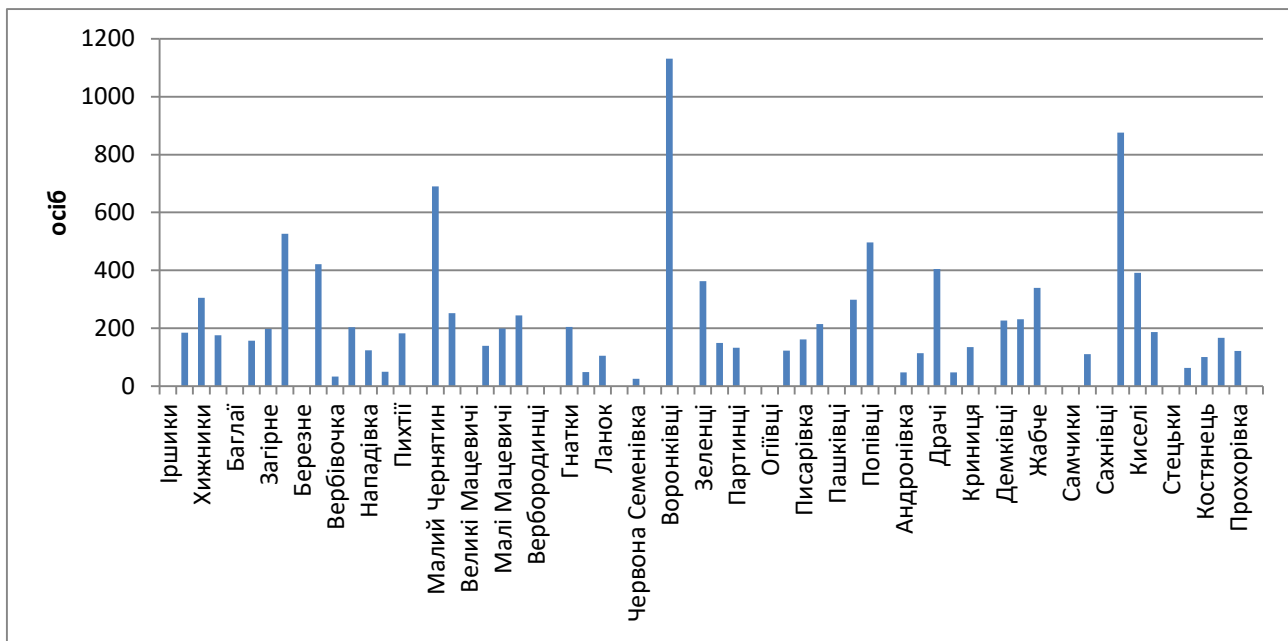

Рис 2.8 Діаграма чисельності населення громади, без Старокостянтинова станом на 1.січня 2021 року.

Населення Старокостянтинова складає 34749 тис. людей. Найбільш населеними пунктами є Степок (1682 особи), Григорівка (1316 осіб) та Пашківці (1323 особи). Найменш населеними пунктами є Червона Семенівка (25 осіб) та Вербівочка (33 особи).

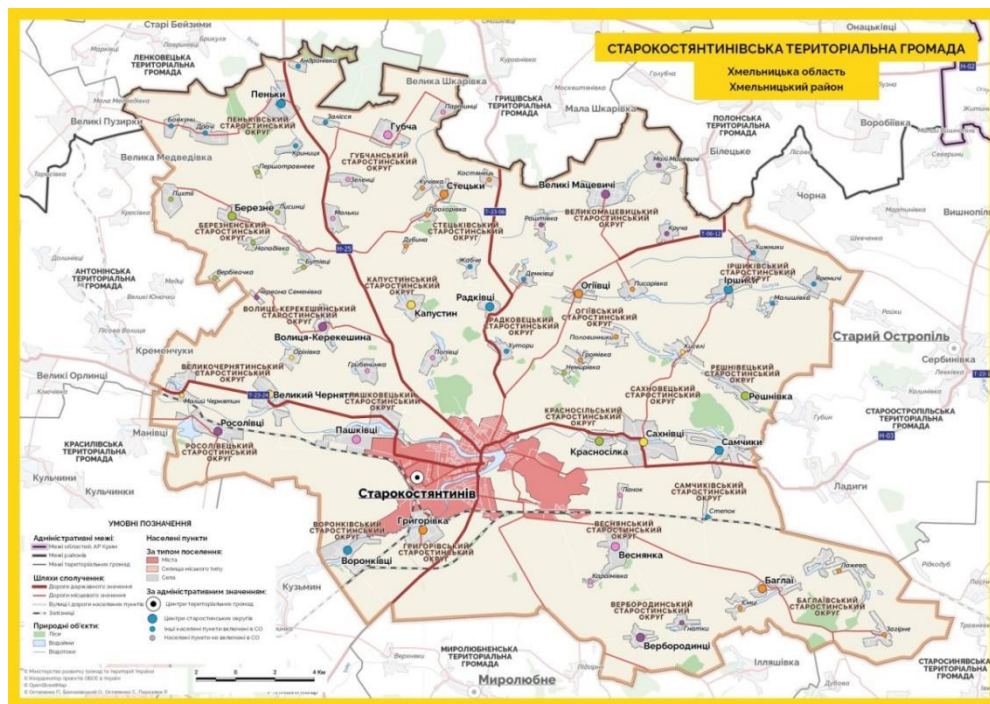

Рис 2.9 Карта територіальної громади

За загальною кількістю населення, можна виділити 4 категорії:

Населені пункти з високою людністю - Великий Чернятин, Малий Чернятин, Григорівка, Воронківці, Самчики, Сахнівці та Росолівці.

Населені пункти зі середньою людністю - Лажева, Бутівці, Великі Мацевичі, Пашківці та Решнівка.

Населені пункти з низькою людністю - Вербівочка, Червона Семенівка, Караїмівка, Ланок, Залісся та Андронівка.

Населені пункти з дуже низькою людністю - Іршики, Малишівка, Яремичі, Ємці, Березне, Лисинці, Нападівка, Першотравневе, Пихтії, Круча, Малі Мацевичі, Раштівка, Гнатки, Мальки, Партинці, Громівка, Писарівка, Половинники, Грибенинка, Костянець, Кучівка, Прохорівка та Дубина.

У зв'язку з актуалізацією даних, доцільно розглянути демографічну ситуацію станом на 2025 рік, що дозволяє простежити динаміку змін у громаді: згідно з орієнтовними даними станом на 2025 рік...

Старокостянтинівська міська територіальна громада — територіальна громада в Україні, розташована в Хмельницькому районі Хмельницької області. Адміністративним центром є місто Старокостянтинів. Загальна площа громади становить 790,866 км², до її складу входить 67 населених пунктів.

Станом на 2019 рік загальна чисельність населення громади становила 52 575 осіб, із них 34 749 осіб проживали у місті Старокостянтинів, а решта — у сільських населених пунктах. Найбільш населеними селами громади були Степок (1 682 особи), Григорівка (1 316 осіб) та Пашківці (1 323 особи), тоді як найменш населеними залишалися Червона Семенівка (25 осіб) та Вербівочка (33 особи).

Однак, згідно з орієнтовними даними станом на 2025 рік, спостерігається помітне скорочення чисельності населення громади. На цей час загальна кількість жителів оцінюється приблизно у 39 200 осіб, з яких:

- у місті Старокостянтинів проживає близько 33 500 осіб,
- у сільських населених пунктах — орієнтовно 5 700 осіб.

Таким чином, за шість років чисельність населення громади зменшилася приблизно на 13 375 осіб, що становить понад 25% загальної втрати. Особливо

критичним є скорочення у сільській частині громади, де кількість мешканців знизилася майже вдвічі.

Ця демографічна динаміка свідчить про тривалі процеси депопуляції, внутрішньої та зовнішньої міграції, урбанізації, а також про зниження народжуваності. Усе це створює нові виклики для стратегічного просторового планування, зокрема — при визначенні пріоритетів розвитку громадських просторів, соціальної інфраструктури та забезпечення доступу до базових послуг у сільських населених пунктах.

Динаміка чисельності населення Старокостянтинівської громади (2019–2025)

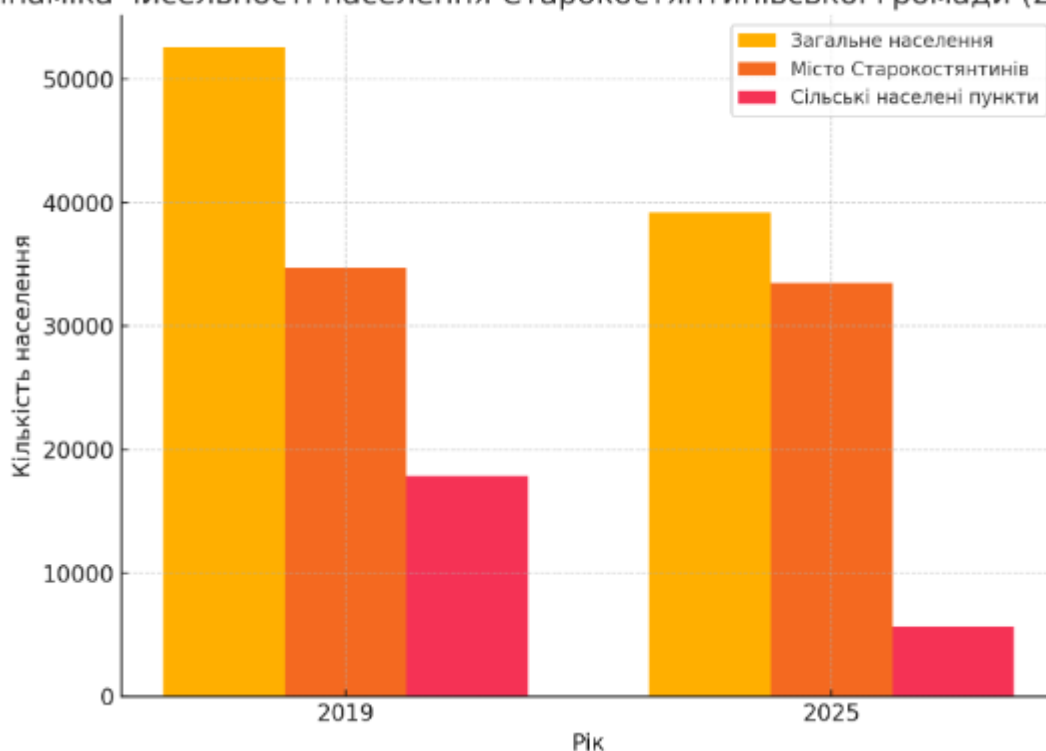

Рис. 2.10. Динаміка чисельності населення Старокостянтинівської міської територіальної громади у 2019–2025 роках за категоріями: загальна кількість, міське та сільське населення.

Придставлена діаграма чітко демонструє тенденцію до скорочення населення Старокостянтинівської територіальної громади у період з 2019 до 2025 року. Найбільш суттєве зменшення спостерігається в сільській частині громади: чисельність жителів у сільських населених пунктах скоротилася майже вдвічі — з близько 17 826 до орієнтовно 5 700 осіб. Водночас населення міста Старокостянтинів зменшилося не так критично — приблизно на 1 200

осіб. Така динаміка свідчить про посилення урбанізаційних процесів, демографічне старіння та міграційний відтік, особливо із сільської місцевості.

Висновок

Під час дослідження демографічної ситуації в Старокостянтинівській міській територіальній громаді ми виявили, що за період з 2019 по 2025 роки відбулося помітне зменшення населення громади - з 52 575 до приблизно 39 200 осіб. Найсуттєвіше скорочення припадає на сільські населені пункти, де кількість мешканців зменшилася майже вдвічі.

Такі демографічні зміни вказують на зростаючий дисбаланс між міськими та сільськими територіями, що створює виклики для просторового планування, зокрема у сфері розвитку громадських просторів, транспортної доступності та соціальної інфраструктури. Зменшення чисельності населення може вплинути як на функціональне навантаження існуючих об'єктів, так і на доцільність створення нових. Тому врахування динаміки чисельності населення є критично важливим при формуванні сучасної стратегії сталого розвитку громади.

Отже, демографічні зміни в суспільстві ставлять нові виклики перед розвитком громадських просторів. Особливої уваги потребують сільські райони, оскільки необхідно адаптувати інфраструктуру до скорочення населення та запобігти подальшому знелюдненню.

2.4 Соціально-економічні передумови розвитку

Переробна промисловість становить основу промислового потенціалу громади, з реалізованими 91,8% загального обсягу в 2021 році. Добувна промисловість представлена галуззю «розроблення кар'єрів» (ТОВ «Старокостянтинівський спеціалізований кар'єр») і становить – 9,2%. У харчовій промисловості зосереджено 45,5% від загального обсягу, далі йдуть машинобудування та виробництво готових металевих виробів - 22,5%, виробництво меблів - 6,2%, промисловість будівельних матеріалів

(виробництво залізобетонних виробів) - 3,5%, теплоенергетика - 2,5%, а інші галузі складають 10,6%.

Структура промислового потенціалу громади

Рис 2.11. Характеристика промислових підприємств
Старокостянтинівської міської територіальної громади.

За останні 5 років ТОВ "Старокостянтинівцукор", підприємство зі столітньою історією, пройшло модернізацію та стало одним з найкращих в Україні та Європі. Кожна ланка виробництва налаштована для виробництва високоякісної продукції для споживачів. Завод був побудований у 1898 році та вже тоді був флагманом промисловості Поділля. Завдяки інноваційній стратегії та ефективному практичному впровадженню її в життя, підприємство швидко відродилося та відновило виробництво. Проводяться проекти по заміні обладнання на більш продуктивне та енергозберігаюче, використовуються новітні технологічні та виробничі схеми. Підприємство має жорсткий курс на випуск якісної та доступної продукції.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Старокостянтинівцукор». Це підприємство - взірць європейського рівня та один з найпотужніших цукровиробників на Заході України. Обсяги переробки сировини та виробництва продукції зростають щороку: з 2014 року було перероблено понад 350 тис. т цукрових коренів, а виробнича потужність збільшилась з 2600 до 4000 тонн на добу. Підприємство має сертифікат за найвищими міжнародними стандартами FSC 22000, а показники контролюються лабораторіями заводу та

державними лабораторіями. Старокостянтинівський цукор містить понад 99,8% сахарози, що дозволяє експортувати продукцію за кордон.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Мегатекс Індастріал». У 2015 році був побудований завод, який може випускати більше 3 млн акумуляторних батарей на рік, але зараз працює тільки "перша черга" обладнання, яке забезпечує виробництво 1 млн штук на рік. Відповідно до плану на 2022 рік, буде запущена в дію "друга черга" обладнання, зі збільшенням кількості виробництва до 1,5 млн штук на рік. Продукція заводу експортується в країни Європи, Молдову, Грузію, Азербайджан та Україну, а також планується виходити на ринки Африки та Близького Сходу. Виробництво здійснюється за допомогою кальцій-кальцій технології та за принципом "повного циклу".

Товариство з обмеженою відповідальністю «Агромоторсервіс». Ця компанія є одним з провідних виробників сертифікованих автомобільних та тракторних причепів в Україні, а також пропонує широкий асортимент сільськогосподарської техніки та обладнання для мотоблоків, а також послуги з ремонту двигунів. Їх причепи розроблені відповідно до сучасних стандартів та проходять обов'язкові випробування, щоб забезпечити безпеку та надійність конструкції. Продукція цієї компанії є популярною як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках, зокрема в Молдові та Німеччині.

Дочірнє підприємство «Старокостянтинівський молочний завод». Підприємство спеціалізується на виробництві молочної продукції. Завод працює в залежності від наявності сировини, тому влітку виробництво працює на 100%, а взимку - на 50%. Підприємство складається з головного виробничого корпусу, який включає цех прийому сировини, апаратні та допоміжні цехи (котельня, компресорний та механічний цех, контрольно-виробнича лабораторія, електроцех, господарча ділянка). Додаткова потужність цехів складає: апаратний цех - 150 тонн молока, маслоцех - 10 тонн вершкового масла, цех сухого знежиреного молока - 10 тонн. Основними видами продукції є сухе знежирене молоко та вершкове масло. Підприємство є єдиним в громаді,

яке має сертифіковану систему якості відповідно до державного стандарту ISO 9001-2001.

ТОВ «Старокостянтинівський олійноекстракційний завод» продовжує будівництво свого заводу для переробки олійних культур. Підприємство планувало мати замкнений цикл виробництва та переробляти до 1 млн тонн насіння на рік. У 2022 році планувалось

завершити будівництво виробничих потужностей, які включатимуть цехи підготовки, екстракції, лабораторії сировини та готової продукції, силоси для гранульованого шроту та лушпиння, очисні споруди, систему водопідготовки, залізничного приймання та відвантаження. У складі комплексу буде 9 силосів для вологого зерна, 12 силосів для сухого зерна, 24 силоси для шроту та гранульованого лушпиння та 6 силосів для негранульованого лушпиння. Завод матиме власну теплоелектростанцію, яка буде забезпечувати електроенергією всю інфраструктуру підприємства та продавати електроенергію за зеленим тарифом. Будівництво цього заводу є важливою перевагою для Хмельницької області.

У виробничій діяльності певних організацій міста та району спостерігається вплив на стан природного середовища. Кількість таких організацій та вплив їх діяльності на навколишнє середовище може бути таким: промислові підприємства – 18, будівельні організації – 16, транспортні організації – 9, підприємства зв'язку – 3, житлово-комунальні – 10, підприємства постачання – 15, заготівельні організації – 2, підприємства громадського харчування – 11, підприємства торгівлі – 40, підприємства побутового обслуговування – 6, військові частини – 8, сільськогосподарські підприємства та селянські спілки – 36, фермерські господарства – 43, організації та установи – 85.

Як і раніше, спостерігається зниження обсягів виробництва як у промислових, так і у сільськогосподарських підприємствах. Однак, в окремих районах міста становище ще гірше. На екологічній карті міста та району виділено дві основні зони екологічної напруги. Перша знаходиться в південно-

східній частині міста, де знаходяться цукровий завод та військовий аеродром. Друга зона розташована між АТ «Дружба народів» та селом Самчики, і включає в себе очисні споруди міста та поля фільтрації цукрового заводу. Найбільші підприємства, які діють в даних районах, внаслідок своєї діяльності мають негативний вплив на навколишнє середовище [18].

Опис просторового розташування існуючих громадських просторів, посилення на ключові місця, доступність, функціональне зонування (наприклад, ізохронні карти або типи об'єктів: парки, площі, зони відпочинку) можуть бути представлені як приклади впливу соціально-економічних факторів на географію розташування таких просторів.

Зазвичай, при створенні нового "громадського простору", міські влади планують ігровий майданчик та лавочки. Проте останні роки діяльності міської влади в Старокостянтинівській громаді (мер міста - Мельничук Микола Степанович) принесли кардинальні зміни у вигляді цих територій. Більшість з них було реконструйовано з розчищенням та стильним облаштуванням, озелененням, рівними тротуарами та пандусами, спеціальними з'їздами на вулиці та огороженням від проїжджої частини. Об'єкти благоустрою, такі як лавки, виготовлені згідно з ергономічними нормами та мають привабливий сучасний вигляд.

У місті були оновлені ліхтарі та переведені на сонячне живлення. Однак, кожен з цих об'єктів має свого, хоча й умовного, власника або благочинця, і на лавках з'являються їх прізвища або логотипи, які потім обростають білбордами.

Іншими формами ініціатив щодо освоєння міських територій є громадські об'єднання та неформальні структури. У багатьох розвинених країнах популярні так звані поп-арт-кафе, які створюються на неосвоєних територіях, і тимчасовість конструкцій розглядається як частина концепції. Такі заклади не обмежуються строгими правилами гігієни. Було встановлено, що дипломовані дизайнери беруть участь у оснащенні та оформленні закладів, тому ми вважаємо, що це, фактично, офіційно затверджений стиль "бомж".

Кілька просторів Старокостянтинова колись були перетворені за допомогою такого самого методу. В старій будівлі промислового призначення на початку вулиці Князя Острозького, група ініціативних містян облаштувала підвал, що знаходиться під рестораном Гермес, та дала йому назву "pire_of_pease". Тут проходили майстер-класи та творчі події.

У рамках програми розвитку міста було проведено реконструкцію Центральної площі та були встановлені нові лавки, смітники та фонарі. Також було оновлено дитячий майданчик та створено нові спортивні майданчики для населення міста. У громадському просторі діють нові інформаційні таблички та мапи міста для зручності мешканців та туристів.

Важливою складовою громадського простору є також громадські заклади, які надають різноманітні послуги та діють на благо міста. Наприклад, у Старокостянтинівській громаді діє міська бібліотека, яка пропонує безкоштовне позичання книг та проводить культурно-просвітницькі заходи для населення. Також у місті діє міський будинок культури, де проводяться концерти, театральні вистави та інші культурні заходи.

Центральний парк Старокостянтинова знаходиться в центрі міста та є одним з найбільших та найбільш популярних місць відпочинку місцевих жителів та туристів. В парку є велика кількість дерев та кущів, багато квітів. Також в парку є дитячий майданчик, атракціони, місця для пікніків та відпочинку, кафе. Парк є ідеальним місцем для прогулянок, спорту, романтичних побачень, а також проведення різноманітних свят та заходів.

Пляж в Старокостянтинові, громадський відпочинковий комплекс на березі річки Случ та Ікопоть з піщаною ділянкою, зонами для спорту. Є кафе та магазини. Популярний серед місцевих та туристів.

Новиківський заказник, природоохоронна територія в Старокостянтинові, Хмельницькій області. Займає площу понад 100 га і зберігає екосистеми лісу, степу та лісостепу. Тут мешкають рідкісні тварини та рослини, включаючи чорного горобця, бородатку, глухаря. Заказник популярний для екскурсій та досліджень.

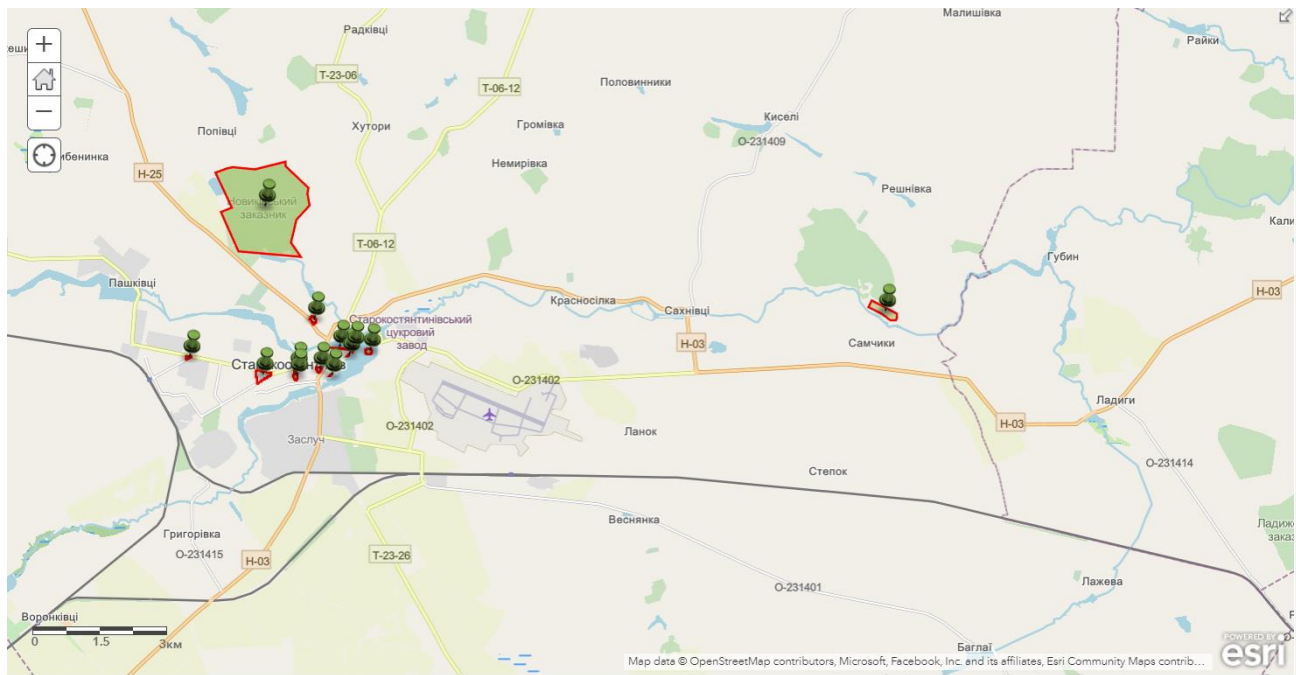
Момеруал Т.Г.Шевченка, це пам'ятник великому українському поету, розташований у місті Старокостянтинів. Поруч з монументом є сквер, де можна відпочити та насолодитися красою природи.

На території Старокостянтинова є Меморіал Слави, присвячений воїнам, які загинули під час Другої світової війни. Меморіал складається зі стін пам'яті, меморіальної дошки з назвами загиблих, символічного залізного хреста, пам'ятного знака та факела пам'яті. Також на території є сквер для відпочинку та молитви за загиблих воїнів. Меморіал Слави є визначним місцем міста та приваблює туристів та місцевих мешканців.

Замок князя Острозького в Старокостянтиніві - історична будівля, що була побудована у XVII столітті на місці старішої фортеці. Замок є прикладом архітектурного стилю бароко та класицизму. На даний момент в замку зберігається музей місцевої історії, де представлені експозиції про культуру та побут місцевих жителів, а також історію замку та його власників. Замок князя Острозького є популярним місцем для екскурсій та туристичних подорожей в Старокостянтиніві.

Палацово-парковий комплекс "Самчики" - це музейна садиба, розташована в селі Самчики на сході від Старокостянтинова (Хмельницька область). Палац є одним з найкраще збережених, що дозволило створити музейну експозицію в його приміщенні. У 2007 році садиба "Самчики" була номінована від Хмельницької області на всеукраїнський конкурс "Сім чудес України".

Висока Сторожова вежа, збудована князем Василем Костянтином Острозьким у 1561-1580 роках, стала неодмінною частиною укріплень міста Старокостянтинів. Упродовж століть вона зберігала свою важливу функцію - забезпечення надійного огляду та прострілу навколишньої території та попередження про можливий напад ворогів. У 18 столітті вежу перебудували, а згодом вона стала дзвіницею для костелу монастиря домініканців. Зараз ця історична споруда привертає увагу туристів та місцевих мешканців, які цінують її історичну значущість.

(<https://arcg.is/0a81qv>)

Рис. 3.1. Онлайн карта розміщення громадських просторів у Старокостинівській ТГ

Групування громадських просторів Старокостинівської ТГ

Види просторів	Визначення	Простори що знаходяться в громаді
Простори природнього спрямування	Простір природнього спрямування - це територія, яка не підлягає значним втручанням людини та має природний характер.	Парк центральний; Пляж; Кемпа острів; Новиківський заказник

Культурні простори	Сукупність соціально-культурних утворень, створених людиною на певній території	Меморіал Т.Г.Шевченка; Меморіал слави; Музей; Кінотеатр; Бібліотека; Набережна
Архітектурного спрямування простори	Архітектурний простір - це сукупність архітектурних об'єктів на певній території, таких як будівлі, споруди, мости, пам'ятники архітектури та інше	Замок князя Острозького; Вежа; Маєток; Іоанівський собор

За допомогою сервісу OPENROUTESERVICE була побудована карта ізохрон, яка демонструє часові межі досягнення різних районів Старокостянтинівської громади від міста Старокостянтинів. Дана карта є корисним інструментом для аналізу доступності міста для мешканців прилеглих сільських територій.

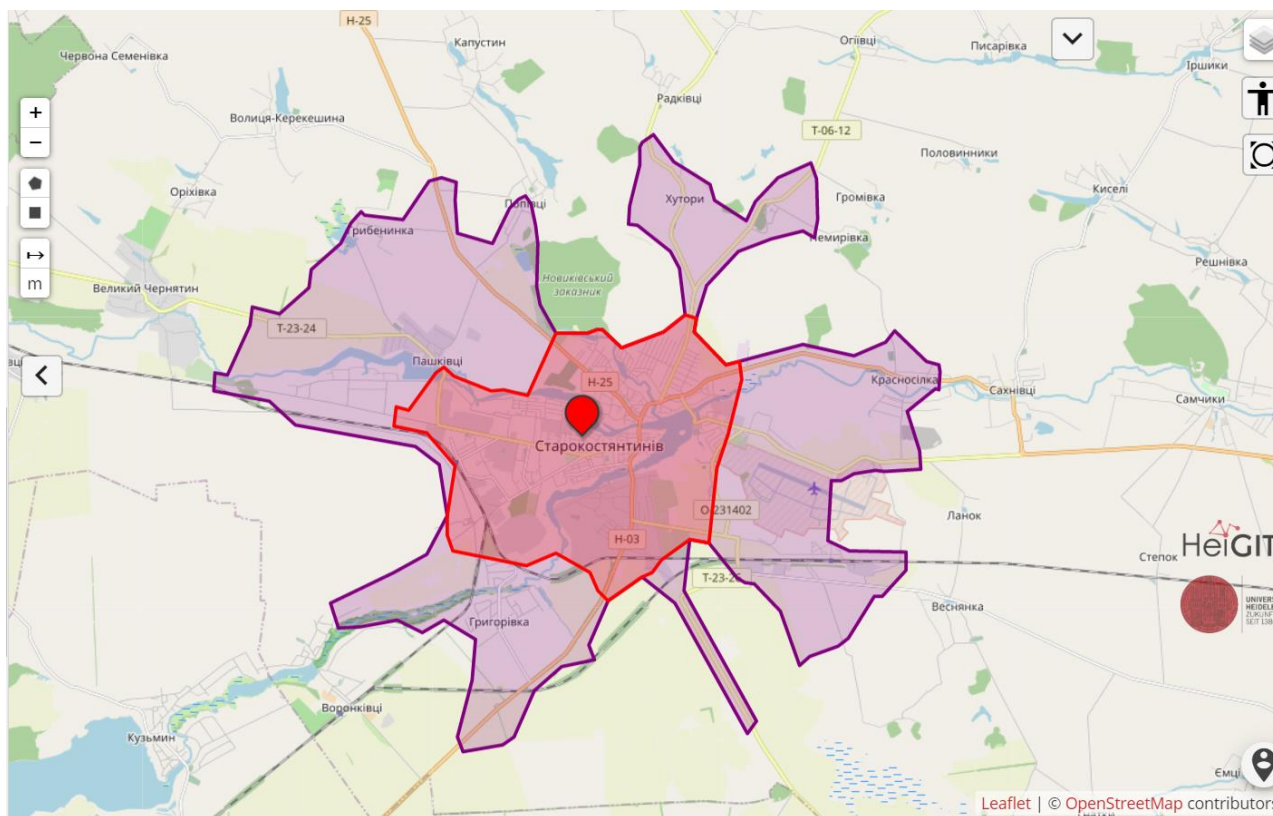

Рис. 3.2. Ізохрони 30 та 15хв. доступності до міста від поселень громади

За допомогою даної карти було виявлено, що деякі райони Старокостянтинівської громади віддалені від міста і мають значні труднощі з доступом до громадських просторів. Окрім того, на карті видно, що доступність залежить від типу транспорту, який використовується, тому розвиток громадського транспорту може покращити ситуацію з доступністю громадських просторів для мешканців віддалених районів.

Отже, дана карта може бути використана при плануванні розвитку громадських просторів у Старокостянтинівській громаді, зокрема при вирішенні питань розвитку транспортної інфраструктури та підвищення доступності громадських послуг для всіх мешканців.

Старокостянтинівська територіальна громада має розвинену промислову та сільськогосподарську базу, яка складає основу її соціально-економічного потенціалу. На переробну промисловість припадає понад 91% обсягу реалізованої продукції, де переважають харчова промисловість (45,5%), машинобудування та металообробка (22,5%), меблева промисловість (6,2%),

виробництво будівельних матеріалів (3,5%), теплоенергетика (2,5%) та інші галузі.

У порівнянні з даними 2021 року, у 2023-2025 роках відбулися певні зрушення у структурі промислового виробництва в громаді. За індикативними оцінками, частка харчової промисловості зменшилася з 45,5% до 42%, натомість машинобудування та металообробки зросла до 25%. Незначне зростання продемонстрували також меблева промисловість (до 7,5%), виробництво будівельних матеріалів та виробництво теплової та електричної енергії. Ці зміни свідчать про поступову диверсифікацію промислової бази та адаптацію громади до нових економічних умов.

Важливими факторами цієї трансформації стали зовнішні виклики, насамперед повномасштабна війна, економічна нестабільність та зміна кон'юнктури ринків. Частина підприємств громади була змушена скоротити або тимчасово припинити діяльність, що негативно вплинуло на зайнятість населення та надходження до місцевого бюджету. Водночас приклад ТОВ «Старокостянтинівцукор», яке змогло модернізувати своє виробництво, демонструє потенціал громад для промислового оновлення та подальшого розвитку.

Ці економічні процеси мають безпосередній вплив на розвиток публічних просторів. У періоди економічного зростання з'являється більше можливостей інвестувати в благоустрій, озеленення, міські ініціативи та розвиток відкритих громадських просторів. Натомість під час економічного спаду громади стикаються з проблемою збереження існуючих просторів, їх оновлення з мінімальними витратами та пошуку нових форм партнерства з соціально відповідальним бізнесом і донорськими програмами.

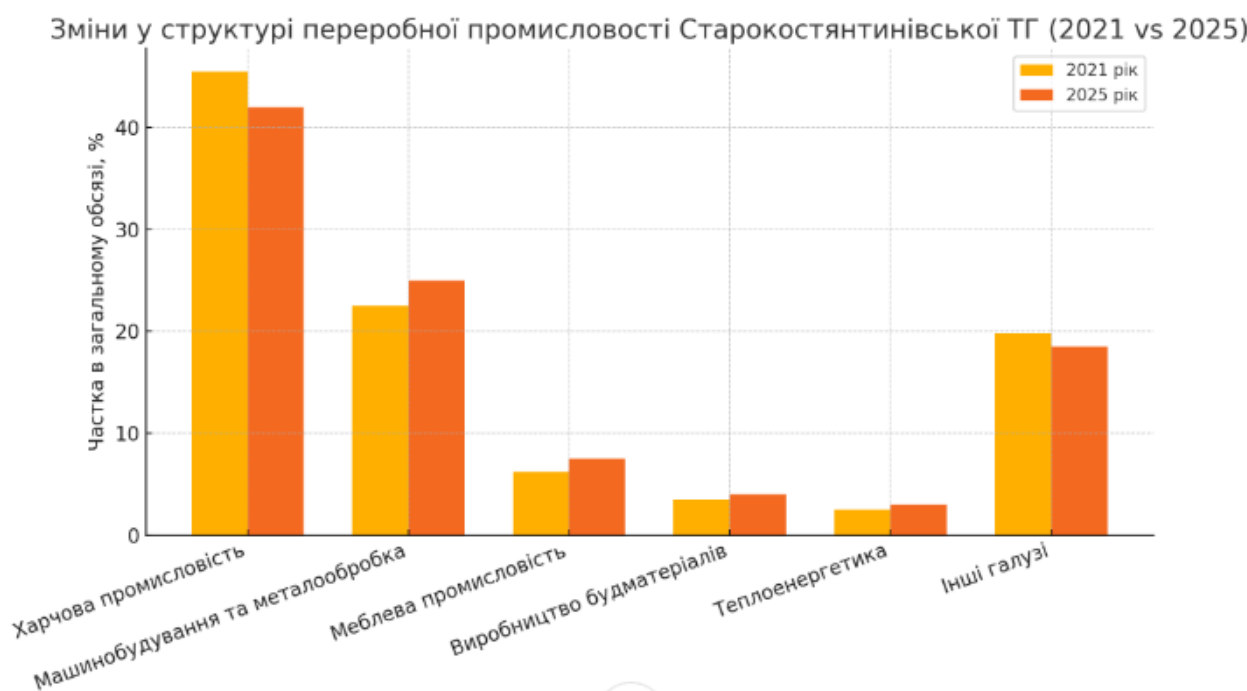

Рис. 2.12. Зміни у структурі переробної промисловості
Старокостянтинівської територіальної громади у 2021 та 2025 роках.

Аналіз соціально-економічної ситуації в Старокостянтинівській міській територіальній громаді показав наявність потужного промислового потенціалу, який базується переважно на переробній промисловості, зокрема харчовій, машинобудуванні, виробництві меблів та будівельних матеріалів. Важливу роль відіграють також гірничодобувні підприємства, зокрема спеціалізовані кар'єри.

Динаміка останніх років (2021-2025) свідчить про поступову диверсифікацію промислової бази, зменшення частки харчової промисловості та зростання ролі машинобудування, виробництва меблів та енергоефективних підприємств. У складних умовах воєнного часу та економічної нестабільності деякі підприємства тимчасово призупинили діяльність, але іншим вдалося не лише втриматися, а й наростити виробничі потужності, як, наприклад, ТОВ «Старокостянтинівцукор» та ТОВ «Мегатекс Індастріал».

Наявність інноваційних підприємств, експортоорієнтованого виробництва, будівництво нових об'єктів, таких як олійноекстракційний завод, створюють передумови для економічної стабільності громади та формують фінансову й інфраструктурну базу для розвитку публічних просторів.

Водночас соціально-економічні виклики вимагають ефективного управління просторовим розвитком. У періоди економічного зростання важливо виділяти ресурси на розвиток якісних публічних просторів, адаптованих до потреб мешканців. У кризові періоди важливо зберігати існуючу інфраструктуру та шукати моделі партнерства для підтримки та забезпечення її сталого функціонування.

Таким чином, соціально-економічне становище громади безпосередньо впливає на перспективи формування, утримання та оновлення публічних просторів, виступаючи ключовим фактором їх сталого розвитку.

У другому розділі було здійснено всебічне дослідження основних чинників, що визначають формування мережі громадських просторів, особливості їх розташування та функціонування на території Старокостянтинівської міської територіальної громади.

Серед природних передумов значну роль відіграють водні ресурси (річки Случ, Ікопоть, Шахівка), сприятливі ґрунти та особливості рельєфу, які створюють хорошу базу для організації рекреаційних і озелених зон. У той же час негативні процеси, як-от ерозія ґрунтів, обмежене лісове покриття та інтенсивна агропромислова діяльність, потребують раціонального та екологічно орієнтованого підходу до просторового розвитку.

Історичний контекст розвитку громади, що охоплює періоди від Київської Русі до часів козацтва, забезпечує унікальні культурні та архітектурні ресурси, які можуть бути основою для створення змістовно наповнених і туристично привабливих громадських просторів.

Демографічна ситуація, згідно з проведеним аналізом, демонструє стабільне зменшення чисельності населення громади. За період 2019–2025 років втрачено понад 13 тисяч мешканців, причому найбільших втрат зазнали сільські населені пункти. Така тенденція зумовлює необхідність переоцінки підходів до розвитку громадських просторів, зокрема з точки зору пріоритетності інвестування у малонаселені території.

Економічний аспект показав як наявність виробничого потенціалу — зосередженого переважно у переробній, харчовій і машинобудівній сферах, — так і певну нестабільність, зумовлену сучасними викликами. Попри зменшення активності окремих підприємств, приклади вдалого оновлення виробництва, зокрема модернізація ТОВ «Старокостянтинівцукор», свідчать про наявність передумов для подальшого зростання. Економічна ситуація прямо впливає на стан громадських просторів: у сприятливі періоди можливе їхнє активне оновлення, а в умовах фінансових обмежень — необхідне зосередження зусиль на підтримці існуючої інфраструктури.

У підсумку можна стверджувати, що розвиток громадських просторів у межах громади формується під впливом сукупності природних, історико-культурних, демографічних та соціально-економічних умов. Їх комплексне врахування є запорукою ефективного стратегічного планування та сталого територіального розвитку.

Висновок до 2 розділу

Проведений аналіз показав, що формування публічних просторів у територіальній громаді Старокостянтинів визначається сукупністю взаємопов'язаних факторів: природних і географічних, історичних і культурних, демографічних і соціально-економічних. Їх поєднання створює унікальні умови для розвитку публічного простору громади, але водночас ставить певні виклики перед просторовим плануванням.

Природні чинники, такі як наявність річок, родючі ґрунти, рекреаційний потенціал та помірний клімат, сприяють створенню зелених зон, прибережних територій та туристичних маршрутів. Однак через значну площу орних земель, процеси ерозії та низький рівень лісистості необхідне ретельне екологічне планування та відновлення природного балансу.

Історична та культурна спадщина громади є важливим ресурсом для створення значущих громадських просторів: замок князя Костянтина Острозького, оборонна вежа, костел Святого Івана, старовинні вулиці та

архітектурні споруди можуть бути інтегровані в громадське середовище з культурною, освітньою та туристичною функцією.

Демографічний аналіз показав негативну тенденцію до скорочення населення, особливо в сільських районах. Це створює дисбаланс між потребами міського центру та периферії громади в плані доступу до якісних громадських просторів і вимагає конкретного підходу до розвитку інфраструктури та оптимізації просторового покриття.

Соціально-економічні фактори вказують на наявність виробничого потенціалу, головним чином у секторах переробки та машинобудування, що створює фінансові умови для розвитку інфраструктури. Однак динаміка змін в економічній структурі громади вимагає гнучких стратегічних рішень, що поєднують модернізацію виробництва з розвитком громадського середовища.

Отже, розвиток громадських просторів у громаді формується під впливом сукупності природних, історико-культурних, демографічних та соціально-економічних умов. Їх комплексний розгляд є запорукою ефективного стратегічного планування та сталого територіального розвитку.

РОЗДІЛ III.

ПРОБЛЕМИ, ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ

3.1 Проблеми функціонування громадських просторів

Для аналізу перспектив та проблем подальшого розвитку публічних просторів Старокостянтинівської територіально громади мною складено SWOT-аналіз.

Серед можливостей виділимо: збільшення кількості громадських просторів може покращити якість життя місцевих жителів. Вільні ділянки землі можуть бути використані для створення нових громадських просторів. Збільшення кількості громадських просторів може збільшити привабливість міста для туристів. В той же час проблемними доцільно вказати - брак фінансування може ускладнити розширення громадських просторів. Наявність забруднених ділянок землі може ускладнити їх використання для громадських просторів. Необхідність виконання процедур землеустрою та отримання дозволів може ускладнити процес розширення громадських просторів.

Розвиток громадських просторів передбачає наступні можливості – розширення громадських просторів може покращити імідж міста та залучити інвесторів. Збільшення кількості громадських просторів може збільшити кількість подій та фестивалів, що проводяться у місті. ові громадські простори можуть стати місцем для розвитку нових бізнесів та створення нових робочих місць.

Щоправда маємо враховувати й можливі загрози. Це такі як, недостатнє фінансування може призвести до того, що нові громадські простори будуть недостатньо обладнані та недостатньо привабливі для відвідувачів. Неконтрольоване використання нових громадських просторів може призвести до збільшення забруднення навколишнього середовища та зменшення якості життя місцевих жителів.

SWOT-аналіз показав, що проект розширення громадських просторів в Старокостянтинівській громаді має потенціал, але може зіткнутися з витратами та відсутністю досвіду. Проект може збільшити привабливість громади для туристів, але може зазнати конкуренції з іншими громадами. Загрозами є відсутність достатньої фінансової підтримки та негативний вплив на довкілля. Успішна реалізація проекту залежить від уважного управління та підтримки громади.

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
Збільшення кількості громадських просторів може покращити якість життя місцевих жителів. Вільні ділянки землі можуть бути використані для створення нових громадських просторів. Збільшення кількості громадських просторів може збільшити привабливість міста для туристів.	Брак фінансування може ускладнити розширення громадських просторів. Наявність забруднених ділянок землі може ускладнити їх використання для громадських просторів. Необхідність виконання процедур землеустрою та отримання дозволів може ускладнити процес розширення громадських просторів.
Можливості	Загрози
Розширення громадських просторів може покращити імідж міста та залучити інвесторів. Збільшення кількості громадських просторів може збільшити кількість подій та фестивалів, що проводяться у місті. Нові громадські простори можуть стати місцем для розвитку нових бізнесів та створення нових робочих місць.	Недостатнє фінансування може призвести до того, що нові громадські простори будуть недостатньо обладнані та недостатньо привабливі для відвідувачів. Неконтрольоване використання нових громадських просторів може призвести до збільшення забруднення навколишнього середовища та зменшення якості життя місцевих жителів.

Рис.3.3 SWOT-аналіз: розширення громадських просторів в

Старокостянтинівській громаді

PEST-аналіз, також відомий як STEP-аналіз, є важливим маркетинговим інструментом, що дозволяє виявляти та аналізувати політичні (P), економічні (E), соціальні (S) та технологічні (T) аспекти зовнішнього середовища, які можуть впливати на діяльність підприємства. У рамках стратегічного аналізу та

дослідження ринку, PEST-аналіз дозволяє зрозуміти структуру факторів макросередовища, що можуть впливати на різні аспекти бізнесу, включаючи зростання чи занепад ринку, позицію на ринку, потенціал та можливості. Цей інструмент є важливим для прийняття стратегічних рішень та визначення напрямку діяльності підприємства.

Політичний фактор
Уряд може виділити додаткові кошти на розширення громадських просторів в рамках державної програми розвитку інфраструктури; Політичні рішення щодо змін у використанні громадських просторів можуть впливати на їх доступність для мешканців громади.
Економічний фактор
Розширення громадських просторів може стати стимулом для розвитку туризму та збільшення кількості туристів в громаді; Наявність додаткових громадських просторів може збільшити кількість привабливих місць для проведення різноманітних заходів, що може позитивно вплинути на місцеву економіку.
Соціальний фактор
Наявність зручних та привабливих громадських просторів може зменшувати соціальну напругу та сприяти побудові позитивного соціального середовища в громаді; Розширення громадських просторів може сприяти соціальній інтеграції різних груп населення та підвищенню рівня їхньої участі в громадському житті; Громадські простори можуть стати місцем зустрічей та обміну досвідом між мешканцями громади, що може зміцнювати соціальні зв'язки та взаємодію між ними.
Технологічний фактор
Розвиток цифрових технологій та інтернету можуть допомогти у забезпеченні доступу до громадських просторів та організації їх роботи; Використання новітніх технологій може допомогти в управлінні та контролі за використанням громадських просторів.

Рис. 3.4 PEST-аналіз: розширення громадських просторів в

Старокостянтинівській громаді

Таким чином, PEST-аналіз вказує на те, що розширення громадських просторів в Старокостянтинівській громаді може мати багато позитивних наслідків, але в той же час є певні технологічні, економічні та політичні фактори, які слід враховувати при розробці стратегії розширення громадських просторів.

Проведені SWOT- та PEST-аналізи дозволили комплексно оцінити проблеми та перспективи розвитку публічних просторів у територіальній громаді Старокостянтинів. Було визначено, що розширення мережі публічних просторів має великий потенціал для поліпшення якості життя населення, розвитку туризму, підвищення інвестиційної привабливості та активізації соціальної взаємодії.

Водночас було виявлено низку обмежень, серед яких: недостатність фінансування, складність процедур землеустрою, наявність забруднених земельних ділянок та ризики неконтрольованого використання нових просторів. Крім того, політичні рішення, економічна нестабільність та технологічна недостатність можуть ускладнити реалізацію відповідних проєктів.

Отже, ефективне функціонування громадських просторів у громаді вимагає системного підходу до планування, залучення місцевої громади, забезпечення фінансової підтримки та врахування факторів зовнішнього середовища. Стратегія розвитку має бути гнучкою, екологічно збалансованою та орієнтованою на сталий просторовий розвиток.

3.2 Динаміка розвитку у 2023–2025 роках

Цей аналіз досліджує розвиток громадських просторів у Старокостянтинівській громаді за період з березня 2023 року до березня 2024 року. Він спирається на інформацію, надану в тексті, а також на додаткові джерела, знайдені за допомогою Google Search.

SWOT-аналіз, представлений у тексті, дає чітке опис сильних та слабких сторін, можливостей та загроз, пов'язаних із розширенням громадських просторів у громаді.

Війна в Україні: війна суттєво вплинула на розвиток громадських просторів в Україні. З одного боку, війна призвела до скорочення бюджетів на

такі проекти. З іншого боку, війна також підкреслила важливість громадських просторів як місць для єднання та підтримки.

Зростання популярності туризму: Старокостянтинівська громада має значний туристичний потенціал. Розвиток громадських просторів може допомогти цій галузі

Зростання екологічної свідомості: громадськість дедалі більше цікавиться екологічно чистими та стійкими проектами. Це може спричинити більший попит на зелені та екологічні громадські простори.

За період з березня 2023 року до березня 2024 року в Старокостянтинівській громаді з'явилося жодного громадського простору окрім поставлених лавок в центрі міста.

Хочу оголосити про реконструкцію центрального парку міста Старокостянтинів і занедбання Палацово-парковий ансамбль «Самчики».

Повернемось до розділу 1, підрозділ 1.2 Рис 1.2 "Проектний план реконструкції центрального парку міста Старокостянтинів"

Реконструкція центрального парку – це тема, яка протягом останніх років активно обговорюється у Старокостянтиніві. Міська влада неодноразово анонсувала початок робіт, але далі обіцянок справа не дійшла .

Ще у 2018 році розпочалися громадські слухання щодо облаштування нового парку. Як зазначав міський голова Микола Мельничук, ситуацію вивчали з врахуванням сучасних тенденцій та побажань мешканців. Планувалося розпочати роботи на початку 2021 року, але цього не сталося.

Нещодавнє продовження робіт із реконструкції доріг та встановлення лавок, бруківки у центрі міста викликало негативну реакцію з боку мешканців. У соціальних мережах люди висловлюють обурення та звинувачують владу у відмиванні коштів.

Ситуація з реконструкцією центрального парку у Старокостянтиніві є прикладом невиконання обіцянок з боку влади. На жаль, крім голосних лозунгів та піару, жодних реальних кроків зроблено не було.

Микола Мельничук, міський голова: "Розпочати роботи з створення нової рекреаційної локації у місті планують на початку 2021 року."

Секретар міської ради Олександр Степанишин: "Це буде зовсім інший парк, ніж той, що ми бачимо сьогодні."

Невиконання обіцянок щодо реконструкції центрального парку підриває довіру мешканців до влади. Міська влада повинна чітко окреслити план дій та строки його виконання, а також забезпечити зорість та контроль за використанням бюджетних коштів.

Старовинний палац у Самчиках: руйнування через грибок

Самчики, 23 березня 2024 року – Старовинний палац у селі Самчики Старокостянтинівської громади руйнується через грибок, який з'явився через заволодження стін. Про це повідомляє "Поділля news".

За словами виконуючого обов'язки директора заповідника Богдана Пажимського, пліснява на стінах палацу з'явилася 6-8 років тому. "Грибок та пліснява пошкодили паркет. Щоб його врятувати, ми змушені були зняти його та застелити підлогу дошками", – додає пан Богдан. – "Деякі фрагменти паркету були ще "живі", "здорові", тому ми зняли його, щоб зберегти автентичність, зробили заміри, законсервували та зберігаємо у фондосховищі".

У 1991 році проводилися роботи з просочення фундаменту палацу, щоби запобігти його заволодження ґрунтовими водами. З того часу таких заходів не проводили через брак коштів, розповідає Олександр Пажимський. Опалення у палаці також відсутнє, що погіршує ситуацію.

У 2021 році обласна рада виділила 1 мільйон 500 тисяч гривень на виготовлення ескізного проекту реставраційних робіт. "Ми використали ці кошти і пройшли перший із трьох етапів", – каже Богдан Пажимський. Проте на цьому процес зупинився, бо через воєнний стан реставраційні роботи не проводяться

Хронологія подій:

- 1991: Проведення робіт з просочення фундаменту палацу.
- 2013-2015: Поява плісняви на стінах палацу.

- 2021: Обласна рада виділяє 1,5 млн грн на виготовлення ескізного проекту реставраційних робіт.
- 2022: Реставраційні роботи зупинені через воєнний стан.

Наслідки:

- Руйнування паркету та інших елементів інтер'єру палацу.
- Загроза руйнування несучих конструкцій.
- Неможливість використання палацу для культурних та туристичних цілей.

Старовинний палац у Самчиках потребує термінової реставрації, щоб запобігти його руйнуванню.

Мої Рекомендації для влади громади на прикладі парку та палацу:

- Розробити чіткий план реконструкції парку і палацу з визначенням термінів виконання та сметки.
- Забезпечити прозорість та контроль за використанням бюджетних коштів.
- Створити платформу для онлайн-обговорення проекту реконструкції з можливістю для мешканців міста і громади висловлювати свої пропозиції та зауваження.

Важливо зазначити, що дана кваліфікаційна робота є лише одним із можливих поглядів на проблему. Для більш ґрунтовного аналізу ситуації рекомендується провести додаткове дослідження, включаючи вивчення офіційних документів, публікацій у ЗМІ, а також думок експертів та мешканців міста.

Окрему увагу заслуговують інструменти, що були використані або заплановані для реалізації розвитку громадських просторів у зазначений період.

Реалізація стратегічних ідей щодо трансформації публічних просторів у Старокостянтинівській територіальній громаді потребує комплексного підходу, що включає фінансові, адміністративні, правові, соціальні та технологічні аспекти. Ідеї, запропоновані в розділі 5.1, можуть бути реалізовані лише за

умови створення ефективного механізму, який об'єднає зусилля місцевої влади, громадськості, бізнесу та міжнародних партнерів.

1. Фінансування як основа для реалізації ініціатив

Одним з основних факторів є залучення ресурсів для реалізації конкретних проектів. Основними джерелами фінансування можуть бути:

- Державні програми розвитку: Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) надає фінансування для проектів, які відповідають цілям Державної стратегії регіонального розвитку України. Громада може подавати заявки на реконструкцію громадських просторів, парків та рекреаційних зон.
- Гранти від міжнародних донорів: Програми «U-LEAD з Європою», DOBRE, USAID, GIZ активно фінансують місцеві ініціативи у сфері розвитку інфраструктури, підвищуючи рівень інклюзії та участі громади.
- Бюджет участі: Участь сусідів у розподілі частини місцевого бюджету шляхом подання проектів та голосування за них дозволяє реалізовувати невеликі ініціативи, такі як облаштування скверів, встановлення вуличних меблів, освітлення тощо.
- Державно-приватне партнерство: залучення бізнесу до співфінансування проектів ревіталізації, таких як реконструкція старого млина, створення багатофункціональних просторів, культурних центрів чи кав'ярень на території історичних об'єктів.

2. Адміністративна та інституційна реалізація

З метою координації процесу реалізації проекту необхідно створити робочу групу з просторового розвитку, до складу якої мають увійти:

- представники місцевої влади (архітектор, відділ стратегічного розвитку, житлово-комунального господарства)
- експерти з містобудування;
- лідери громадських організацій;
- освітяни та представники молоді;
- підприємці та представники малого бізнесу.

Також доцільно створити муніципальний центр розвитку публічних просторів для забезпечення координації, інформування мешканців, залучення партнерів та моніторингу реалізації проектів.

3. Участь громади

Принцип «від людей, для людей» має бути визначальним у розвитку громадських просторів. Участь громади може відбуватися через:

- громадських слухань, де мешканці можуть висловити свою думку щодо пріоритетів розвитку територій
- воркшопів, де учасники проектують об'єкти, які вони хочуть бачити у своєму районі; та
- онлайн-опитування, зручні для молоді та тих, хто фізично не може бути присутнім;
- публічні презентації проектів, які підвищують прозорість та довіру до влади.

Ще один важливий аспект - інклюзивність, тобто участь у плануванні людей з інвалідністю, батьків з дітьми, літніх мешканців, підлітків - усіх груп, які по-різному використовують простір.

Прикладом застосування принципів інклюзії є оновлення площі перед об'єктом соціальної інфраструктури у Старокостянтинові. На фото видно чіткі зміни в організації простору: встановлено пандус, тактильну плитку, інформаційні таблички, зручні лавки та забезпечено безпечний прохід для маломобільних груп населення.

Рис. 5.2 Стан простору до реконструкції

Рис. 5.3 Стан простору після реконструкції (враховано потреби осіб з інвалідністю, дітей, людей похилого віку)

4. Нормативно-правове забезпечення

Для реалізації запланованих змін необхідно оновити містобудівну документацію громади. Зокрема:

- включити ідеї до Стратегії розвитку громади до 2030 року;
- прийняти детальні плани територій, що містять схеми озеленення, функціональне зонування та критерії використання громадських просторів;

- розробити або оновити Стандарти благоустрою, які чітко регламентують права та обов'язки користувачів, забороняють комерціалізацію публічного простору та регулюють утримання територій

- розробити місцеві стандарти дизайну, які забезпечують єдиний стиль лавок, освітлення, озеленення, навігації тощо.

5. Технологічні рішення та цифрові інструменти

Сучасні технології дозволяють ефективно планувати, комунікувати та контролювати зміни у просторі. До ключових інструментів належать:

- ГІС-системи для візуалізації зон доступності та потенційних локацій;

- Інтерактивні карти, на яких мешканці можуть залишати коментарі та пропозиції;

- Онлайн-платформи для голосування та опитувань;

- QR-коди на об'єктах, що містять інформацію про історію місця або результати громадських обговорень;

- Соціальні мережі як інструмент просування проектів та залучення молоді.

Реалізація стратегічних ініціатив вимагає комплексного підходу, який враховує як фінансові ресурси, так і рівень суспільної згуртованості. Публічні простори мають бути результатом співтворчості мешканців, професіоналів та влади, а технології та нормативно-правова база - інструментами для забезпечення цієї взаємодії.

У період з 2023 по 2025 роки розвиток громадських просторів у громаді Старокостянтинів був обмеженим і нерівномірним. Незважаючи на великий потенціал громади та заявлені наміри реконструювати центральний парк і зберегти культурну спадщину, реальні досягнення зводилися до мінімальних змін, таких як встановлення лавок у центрі міста. Повна відсутність реалізації раніше оголошених проектів, зокрема реконструкції парку, підриває довіру населення до місцевої влади та свідчить про відсутність чіткої стратегії.

Водночас, незадовільний стан палацового комплексу та парку Самчики свідчить про гостру необхідність проведення реставраційних робіт, які не можуть бути здійснені через брак коштів та відсутність системного підходу.

Аналіз показав, що громада має стратегічні інструменти для розвитку громадських просторів, зокрема фінансові (гранти, державні програми, партнерства), адміністративні, нормативні та цифрові. Однак без політичної волі, прозорого управління, участі громадян та належного інституційного супроводу ці інструменти залишаються невикористаними можливостями.

Таким чином, динаміка 2023-2025 років підкреслює необхідність оновлення підходів до планування громадських просторів, орієнтації на прозорість, участь мешканців та систематичну реалізацію стратегічних цілей розвитку громади.

3.3 Проблеми та перспективи розвитку громадських просторів

Інклюзивність та доступність є ключовими принципами просторового розвитку, що ґрунтуються на ідеї рівних прав та можливостей для всіх членів громади незалежно від їхніх фізичних, вікових, когнітивних чи соціальних характеристик. У контексті територіальних громад, зокрема Старокостянтинівської, ці принципи мають не лише гуманістичне, але й практичне значення, оскільки забезпечують рівний доступ до ресурсів, послуг та соціального життя для всіх мешканців.

Поточний стан доступності у Старокостянтинівській громаді

На основі аналізу існуючих публічних просторів Старокостянтинівської громади (центральна площа, парк біля міської ради, території навколо шкіл, закладів культури, дитячі майданчики) можна констатувати, що більшість з них мають обмежену інфраструктуру або взагалі не мають інфраструктури, пристосованої до потреб маломобільних груп населення. Основні проблеми, що спостерігаються:

- Відсутність зручних пандусів або їх неправильне розташування (наприклад, занадто крутий кут);
- Високі бордюри без пониження для інвалідних візків;
- Відсутність тактильних елементів для людей з порушеннями зору;
- Недостатньо контрастна візуальна навігація;
- Відсутність інклюзивних елементів на дитячих майданчиках (гойдалки з фіксацією, низькі елементи);
- Обмежений доступ до громадських туалетів;
- Вузькі проходи або захаращені тротуари, що унеможливають пересування на візку;
- Відсутність навісів та лавок для людей похилого віку.

Особливо критичною є ситуація в сільських громадах, де доступ до публічного простору ускладнений поганим станом тротуарів або їх відсутністю, а самі простори фактично не вважаються частиною інфраструктури, яку потрібно підтримувати чи адаптувати до потреб людей з інвалідністю.

Окрім фізичних бар'єрів, слід звернути увагу на інформаційні та соціальні обмеження: відсутність табличок зі шрифтом Брайля, вивісок зі зрозумілими схемами, мовну та цифрову ізоляцію людей похилого віку.

Вимоги нормативної бази

Згідно з ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будинків і споруд», кожен новий проект будівництва або реконструкції має бути адаптований до потреб усіх користувачів. Законодавство наголошує на застосуванні принципів універсального дизайну, які включають

- безбар'єрне середовище для людей з інвалідністю
- комфорт і безпеку для дітей, людей похилого віку та вагітних жінок
- можливість самостійно орієнтуватися в просторі;
- комфортне візуальне і тактильне сприйняття середовища;
- зрозумілу та доступну систему інформування.

Таким чином, громади зобов'язані забезпечити доступ до публічних просторів усім без винятку - не як соціальну послугу, а як базове право людини.

Напрямки покращення інклюзивності у Старокостянтинівській громаді

1. Проведення аудиту громадських просторів

Першим кроком є проведення просторового аудиту всіх наявних публічних просторів громади за участі експертів з інклюзивного дизайну та представників цільових груп: людей з інвалідністю, батьків дітей з ООП, людей похилого віку. Це дозволить не лише виявити проблемні зони, а й сформуванати реалістичну карту пріоритетів.

2. Реконструкція ключових просторів

Пріоритетними для реконструкції мають стати центральні громадські простори, такі як площа біля міської ради, територія навколо Будинку культури, шкільні подвір'я та дитячі майданчики. Рекомендація:

- Встановити пандуси з правильним кутом нахилу;
- Знизити бордюри на пішохідних переходах;
- Додати поручні, зручні лавки з підлокітниками;
- Встановити навіси від дощу та сонця;
- Облаштувати доступні громадські вбиральні.

3. Встановлення інклюзивного обладнання

Для дітей з інвалідністю важливо встановлювати спеціалізовані гойдалки, пісочниці, каруселі з можливістю фіксації. Подібні приклади вже реалізуються в громадах Львівської та Полтавської областей в рамках програм розвитку інклюзивного середовища.

4. Покращення візуальної та інформаційної доступності

- Таблички зі шрифтом Брайля;
- QR-коди з голосовим озвученням інформації;
- Зрозумілі карти громади у ключових точках;
- Стенди з великим шрифтом і високою контрастністю.

5. Навчання персоналу та послуг

Організація тренінгів для працівників закладів освіти, культури, медицини, а також комунальних служб, відповідальних за утримання громадського простору.

6. Залучення громади

Участь представників маломобільних груп населення у плануванні нових проектів забезпечить їх відповідність потребам та підвищить ефективність інклюзивних рішень. Рекомендується створити дорадчу групу з питань інклюзивності при міській раді.

Очікуваний ефект:

- Впровадження системного підходу до розвитку інклюзивних громадських просторів у Старокостянтинівській громаді дозволить
 - Покращити якість життя для всіх мешканців;
 - Забезпечити рівний доступ до послуг, дозвілля та культури
 - Посилити соціальну згуртованість;
 - Відповідати стандартам державної політики безбар'єрності;
 - Підвищити туристичну привабливість території;
 - Створити позитивний імідж громади як сучасного та відкритого середовища.

Перспективи на майбутнє, опис проектів (наприклад, ресторан-млин), бачення розвитку та залучення інвесторів: все це слід подавати як перспективи для вирішення вже існуючих проблем.

Українські громади мають великий потенціал у розвитку громадських просторів, що відіграють важливу роль у формуванні соціального та культурного життя місцевих спільнот. Старокостянтинівська громада не виняток у цьому плані, оскільки її громадські простори мають значний потенціал для розвитку та покращення якості життя місцевих мешканців. У даному розділі курсової роботи ми дослідимо перспективи розвитку громадських просторів Старокостянтинівської громади, враховуючи їхні можливості та виклики, а також шляхи оптимізації цього процесу на місцевому рівні.

Розвиток громадських просторів в Старокостянтинівській громаді є актуальною та перспективною темою, оскільки це може значно підвищити привабливість та комфортність життя місцевих жителів, а також залучити

туристів та інвесторів у регіон. Наприклад, візуалізація перетворення Старокостянтинівського млина у готельно-рестораний заклад з терасою на вид річки Случ та готелем на верхніх поверхах є відмінним прикладом того, як можна використовувати існуючі об'єкти для створення привабливих туристичних просторів.

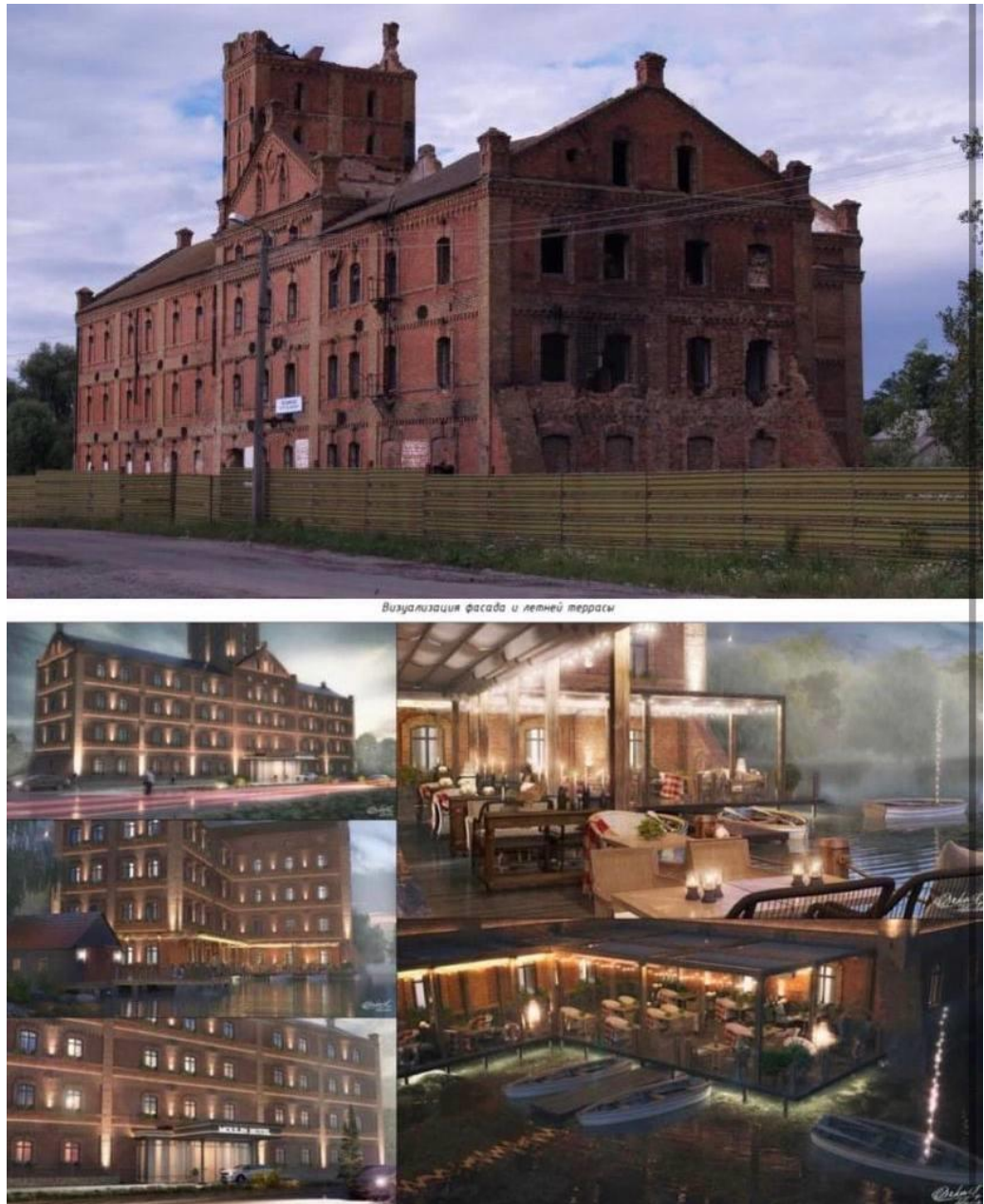

Рис. 3.1 Візуалізація фасаду Млину

Такий проект може мати декілька переваг. По-перше, він сприятиме розвитку туризму в регіоні, оскільки готельно-ресторанний комплекс з привабливим видом та комфортними умовами проживання приверне увагу туристів. По-друге, він дозволить зберегти історичну спадщину млина та

доповнити її новим, сучасним функціоналом, що сприятиме розвитку культурного та архітектурного обличчя міста. Крім того, цей проект може стати додатковим джерелом доходів для громади через туристичний та гастрономічний бізнес.

Проте, варто враховувати і виклики, з якими може зіткнутися такий проект, такі як фінансові витрати на реконструкцію, необхідність вирішення правових та дозвільних питань, а також врахування інтересів місцевих жителів та екологічних аспектів.

Висновок

Інклюзивність є основоположним принципом сучасного просторового планування, що гарантує рівний доступ до громадських просторів для всіх мешканців, незалежно від їх фізичних або когнітивних особливостей. Аналіз поточного стану інфраструктури громади Старокостянтинів виявив низку серйозних проблем, таких як відсутність пандусів, тактильних елементів, спеціалізованого обладнання та пристосованих туалетів, особливо в сільській місцевості.

Застосування інклюзивного підходу вимагає систематичного аудиту існуючих просторів, реконструкції ключових місць, впровадження інформативних та доступних навігаційних рішень, а також залучення представників груп з обмеженою мобільністю до процесу планування. Українське законодавство вже містить відповідні вимоги, але їх застосування на місцевому рівні залишається фрагментарним.

Особливої уваги заслуговує потенціал інклюзивних проєктів для соціального, туристичного та економічного розвитку громади. Такі ініціативи, як перетворення історичного млина на готельно-ресторанний комплекс з урахуванням принципів універсального дизайну, можуть не тільки поліпшити якість життя, але й зміцнити позитивний імідж громади як сучасної, відкритої та комфортної для всіх категорій населення.

Таким чином, інклюзивність має стати не тільки нормою, але й рушійною силою стратегічного розвитку публічного простору в громаді Старокостянтинів.

Висновок до III розділу

У третьому розділі проведено комплексний аналіз сучасного стану, проблем та перспектив просторового планування громадських просторів у територіальній громаді Старокостянтинів. Результати дослідження підтверджують, що громадські простори відіграють важливу роль у створенні комфортного, безпечного та соціально згуртованого середовища для мешканців громади.

Було встановлено, що географічний розподіл громадських просторів громади є нерівномірним: найбільша концентрація спостерігається в центральній частині міста, тоді як периферійні та сільські райони мають обмежений доступ до якісного громадського середовища. Водночас наявність історичних і культурних об'єктів та природних ресурсів відкриває потенціал для створення нових просторів з туристичною та рекреаційною функцією.

Проведені SWOT- та PEST-аналізи дозволили визначити основні сильні сторони громади, можливості розвитку та існуючі ризики, від інституційної бездіяльності до загроз втрати культурної спадщини. В умовах війни проблема громадських просторів загострюється, оскільки вони стають не тільки об'єктами інфраструктури, а й місцями соціальної згуртованості, підтримки та стабільності.

Незважаючи на стратегічний потенціал, реальна динаміка розвитку в 2023-2025 роках показала низький рівень реалізації ініціатив. Зокрема, проекти реконструкції центрального парку міста та реставрації палацового комплексу і парку в Самчиках не були реалізовані або зупинені. Водночас громада має доступ до ресурсів — фінансових (державні та міжнародні програми), адміністративних (створення інституцій розвитку), нормативних та цифрових інструментів — які можуть бути ефективно використані за умови належного управління.

Отже, стратегічне планування публічних просторів у громаді Старокостянтинів вимагає комплексного підходу, прозорості, активної участі громади та системної інтеграції культурних, соціальних, екологічних і технологічних аспектів у розвиток публічного простору.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи на тему «Планування публічних просторів у територіальній громаді (на прикладі територіальної громади міста Старокостянтинів)» було досягнуто поставлених у вступі цілей:

1. Виявлено сутність поняття «публічний простір» та умови його планування.

Визначено, що публічний простір є багатофункціональною частиною міського середовища, що включає фізичні, соціальні, культурні та правові компоненти. Визначено принципи інклюзивності, безпеки, відкритості та орієнтованості на людей як основоположні для ефективного функціонування таких просторів. Аналіз наукових підходів та нормативно-правової бази виявив необхідність подальшого вдосконалення законодавства в цій сфері.

2. Були досліджені передумови для формування та функціонування публічних просторів у територіальній громаді Старокостянтинів.

Були розглянуті природні (географічне положення, рельєф, наявність водних ресурсів), соціально-економічні (демографічна структура, промисловий та сільськогосподарський потенціал) та історико-культурні (наявність архітектурних пам'яток, традиційне міське середовище) чинники. Встановлено, що всі ці складові мають значний вплив на розташування, тематичну спрямованість та функціональне наповнення публічних просторів.

3. Складено карту публічних просторів досліджуваної громади та визначено їх територіальні характеристики.

За допомогою картографічного методу та використання ГІС-технологій створено карту розташування публічних просторів, ізохрону доступності та визначено найпривабливіші зони. Було виявлено, що найбільш розвинені простори зосереджені в центральній частині міста, тоді як периферійні райони громади мають обмежений доступ до якісних громадських місць.

4. Визначено проблеми та перспективи подальшого розширення мережі громадських просторів у громаді Старокостянтинів.

Серед основних проблем – депопуляція сільських територій, нерівномірний просторовий розподіл, брак фінансування та недостатня участь громади у формуванні громадських просторів. Перспективи – застосування принципів пласмейкінгу, активізація громадської участі, збереження історичної спадщини, використання цифрових технологій та сталий підхід до озеленення та благоустрою.

Таким чином, дослідження показало, що грамотне планування громадських просторів є надзвичайно важливим інструментом для поліпшення якості життя в територіальній громаді. Територіальна громада Старокостянтинів має потенціал для гармонійного розвитку громадських просторів за умови врахування місцевих особливостей, екологічних факторів, історичної спадщини та потреб мешканців.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Alexander C.** *A Pattern Language*. New York: Oxford University Press, 1977. 1171 с.
2. **Amin A.** Collective culture and urban public space [Електронний ресурс] // *Journal City*. 2008. Режим доступу: <http://publicspace.org/en/text-library/eng/b003-collective-culture-and-urban-public-space>.
3. **Amin A., Thrift N.** *Seeing Like a City*. Cambridge: Polity Press, 2016. 216 с.
4. **Calligeros M.** Cool change planned for sizzling city square [Електронний ресурс] // *The Sydney Morning Herald*. Режим доступу: <http://www.smh.com.au/queensland/cool-change-planned-for-sizzling-city-square-20101115-17urp>.
5. **Амін А., Тріфт Н.** *Seeing Like a City*. Київ: Політика, 2016. 216 с. (якщо у вас є переклад — вказується окремо; якщо ні — попередній пункт залишити єдиним)
6. **Бабій Н.** Громадський простір: визначення та способи реалізації в реаліях сучасного міста (на прикладі Івано-Франківська) // *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. Київ: КНУТД, 2018.
7. **Волколуп М.** Джерела нашого міста // *Наше місто*. 2004. 25 березня.
8. **Габрель М.М.** Організація та оцінка ефективності використання відкритих просторів житлової забудови в структурі міських земель // *Містобудування та територіальне планування*. 2003. № 14. С. 25–37.
9. **Екологічний звіт** Старокостянтинівської держінспекції екобезпеки за 2004 рік.
10. **Заблотовська Н.В., Сухий П.М.** Роль картографічних матеріалів у ретроспективному аналізі формування системи розселення: на прикладі Хмельницької області // *Історична географія в Україні: здобутки і перспективи* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 12–13 жовт. 2023 р.). Київ: ІГ НАН України, 2023. С. 113–117.

11. **Історія міста Старокостянтинів** [Електронний ресурс]. – 2011. Режим доступу: <https://starkon.gov.ua/index.php/2011-11-17-11-19-01/2011-11-17-11-22-04>.
12. **Костащук І.І.** Формування релігійного простору та його вплив на суспільні процеси: автореф. дис. д-ра геогр. наук: 11.00.02 / Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Київ, 2019. – 44 с.
13. **Кувшинов А.А.** Географія міста. Донецьк: ДонНУ, 2016. 206 с.
14. **Лисенко І.М.** Громадський простір в місті: соціальні виміри та стратегія розвитку // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 3. С. 64–75.
15. **Мезенцев К., Мезенцева Н.** Сучасні трансформації публічних просторів Києва: передумови, прояв та специфіка // *Часопис соціально-економічної географії*. 2017. Т. 22, № 1. С. 39–46.
16. **Мейтленд Б.** Публічні простори: планування, проектування, управління / пер. з англ. Київ: Основи, 2015. 230 с.
17. **Місто дружнє до дітей | архітектурний конкурс** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://child-friendly.org/ukr>.
18. **Писарський І.В.** Соціальні простори міста. Львів: Урбаністика, 2020. 190 с.
19. **Радецька Г.** Джерела нашого міста // *Наше місто*. 2004. 12 грудня.
20. **Радюк А.Я., Чемакіна О.В.** Особливості формування громадського простору: дис. ... канд. архітектури. Київ: НАУ, 2013.
21. **Сайт Старокостянтинівської громади** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://starkon.gov.ua/>
22. **Соціальна географія: підручник** / за ред. Л. Нємець, К. Мезенцева. Київ: Фенікс, 2019. 304 с.
23. **Стратегія розвитку Старокостянтинівської міської територіальної громади на 2022–2027 роки** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://starkon.gov.ua/>...

24. **Тищенко І.** Що таке міський публічний простір [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/shho-take-miskyj-publichnyj-prostir>
25. **Харитонova Ж.В.** Культурний ландшафт і громадський простір. Запоріжжя: Університет, 2018. 175 с.
26. **Черкес Б.С.** Національна ідентичність в архітектурі міст. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2008. 268 с.
27. **Шимко В.Т.** Урбаністичні практики в Україні. Чернівці: ЧНУ, 2021. 220 с.
28. **Шліпченко С., Тищенко І.** (Не)задоволення публічними просторами // *Урбаністичні студії III*. Київ: Всесвіт, 2017. № 3. С. 341.
29. **Шубенков М.В.** Міський простір як соціальний феномен. Дніпро: Простір, 2019. 200 с.

ДОДАТКИ

Старокостянтинівський цукровий завод

**«Старокостянтинівський
олійноекстракційний завод»**

«Мегатекс Індастріал»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Агромоторсервіс»

«Старокостянтинівський молочний завод

